

KIÁLTÓ SZÓ

SZERKESZTI: DR. TAVASZY SÁNDOR // FŐMUNKATÁRSÁK: BIRÓ SÁNDOR ÉS LÁSZLÓ DEZSŐ.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: CLUJ, CALEA MARECHAL FOCH 38. SZÁM.

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja félévre 50 Lei, egész évre 100 Lei.

XIII. ÉVFOLYAM

1939 DECEMBER

12. SZÁM

Inregistrat la Tribunalul sub N-rul 1507/1938, la N-rul curent 27. sz. a. bejegyevze a clujl Törvényszéknél.

A SZERETET, MINT ÉLETALAP.

Minél nagyobb és minél több veszélynek kitett egy épület, annál mélyebb, annál erősebb kell hogy legyen a fundamentum, amely az egész épület súlyát hordozza. A homok, bár gyémántok rejtőzhetnek benne, nem alkalmas alap, mert nincs meg a szilárdsága, nincs összetartó, nincs teherbíró képessége. A legértéktelembebb anyagú szikla is többet ér alapként a legértékesebb anyagokat tartalmazó homoknál.

Van-e nagyobb és veszélyeztetettebb alkotmány, mint az élet, legyen az különben bármily jelentéktelen? Szikla alapra van annak szüksége. Vajjon a szeretet tekinthető-e alkalmas alapnak? Vajjon nem azoknak van-e igaza, akik azt állítják: többet ér ma egy kemény és a maga idejében kiméletlenül lesujtani tudó ököl, mint ezer szeretettől ellágyult szív?

Lássuk, hogy áll ez a kérdés?

A Szentírás szerint **az élet ősforrása Isten.** Ő az élet, övé az élet és Tőle áradt ki e világba, mint az Ő teremő ajándéka. Az Ő szavára zöldült ki a puszta föld, pezsdültek meg a csöndes vizek, telt meg a levegő és a föld élő lények sokaságával. Isten adott és ad az élettelen világban életnek a léheltét.

Ez az élet, bár miriárd és miriárd formában jelent meg kezdettől fogva e földön, a maga lényegének igazi mivoltában e földön **Jézusban** jelent meg. Egy olyan páratlan, sem azelőtt, sem azután nem tapasztalt őserőben jelent meg Benne az élet, hogy Ő méltán elmondhatta magáról: **Én vagyok az élet:** Az Ő életének ez a nagyvonalúsága, ez a hihetetlen ereje nem onnan származott, hogy benne az emberi erők, képességek a maximumra fokoztattak. Nem az emberi zseniálítás vagy életművészet

tette ezt az életet rendkívülivé — bár ebben a vonatkozásban is rendkívüli volt —, hanem az élet ősforrásához, Istenhez való olyan páratlan kapcsolata által, hogy azt is méltán elmondhatta: **Én és az Atya egy vagyunk.**

Az Irás szerint tehát **az életnek az ősforrása Isten és a hozzá vezető út a Krisztus.** Az életet, az igazi életet az nyeri meg, aki a Krisztussal jut eleven kapcsolatba. „Én vagyok ama élő kenyér, amely a mennyből szállott alá, ha valaki eszik e kenyérből, él örökké” — mondja Jézus (Ján. 6:52).

Ennek az a magyarázata, hogy az Irás tud az életnek, ennek az Istentől nyert ajándéknak egy **a bűn által való megromlásáról, úgy, hogy az egy forrásból származó élet két ágra szakadt és van egy Isten szerinti és egy a bűn hatalmában levő élet.** Mivel az élet Istené, mivel élet csak Istennél van és rajta kívül halál: **a bűn rabságában lévő élet csak látszatélet, nem igazi élet.** A bűn életéből, a látszatéletből az igazi életre, a halálból az életre Jézus által lehet eljutni.

Lehet-e és hogyan lehet az életnek alapja a szeretet?

Amikor szeretetről van szó, **az emberi szeretetre** szoktunk gondolni, az anyá, a gyermek, a hitvestárs szeretetére és abból akarjuk megérteni. Elfeledkezünk arról, hogy **a bűn a szeretetet is megromtotta.** Az emberi szeretet, a mi szeretetünk csak egy torz formája a szeretetnek. A szeretetet a maga hamisítatlanságában, eredeti mivoltában kell szemlélni, ha meg akarjuk érteni.

Az Irás szerint az életnek az ősforrása **Isten, lényege szerint szeretet.** Ez a

Legújabb kiadványok :

A mi meséink. 30 magyar népmese, 170-180 oldal, 18 illusztrációval, jó papíron, kötve	<u>LEI</u> 70
olcsóbb papíron, füzve	40
„Itt az Isten köztünk“. Csendesórai vezérfonal az 1940. évre, füzve	30
kötve	40
Brunner Emil: Jézus példázatai. Tíz prédikáció	25
Dr. Vasady Béla: Református pogány	5
Horváth László: A mi igazi édesanyánk. Jel. 12. rész magyarázata... ..	5 és 10
Sipos Géza: Tíz igaz ember. Prédikáció	2
Dónáth László: Az utolsó falat kenyér Karácsonyi színjáték...	20
Bokor Sándorné: Az elvarázsolt királyfi. Mesejáték ...	20
Nagy József: Reformátoraink ismeretlen emberi arca...	8
Tengeri csata. Új társasjáték két személynek, egy játék (2 darab) ...	12

Kaphatók az „IFJÚ ERDÉLY“ kiadóhivatalában.

szerepet lényegében nem más, mint Isten önközlése, mint közösségbe vonás. Mivel Isten lényegében szeretet, Istennek minden megnyilvánulása szeretet. Szeretet hozta létre és szeretet hordozza e világot.

Isten szeretete a maga teljességében e földön Jézusban jelent meg, aki az isteni szeretetet a hordozója.

A szeretet tehát isteni tulajdon. Az emberben sincs alapja. A szeretet nem emberi ösztön, vagy indulat. Ha van az emberben szeretet, ez Istennek az emberben, a Teremtőnek a teremtményben való uralomra jutása. **Szeretni annyit jelent, mint Isten eszközévé lenni, mint Isten világtervének tényezőjévé lenni.**

Mivel Isten szeretet, ennél fogva az emberekhez való minden vonatkozás a szeretet megnyilvánulása és minden isteni követelménynek is a foglalatja a szeretet. „Szeresd az Istent“ és „Szeresd felebarátodat.“ „E két parancsolattól függ az egész törvény és a próféták“ — állapítja meg Jézus (Máté 22:40). **A szeretet nem egy erény a többiek között, hanem az egész erkölcsi életnek, az ember emberhez való viszonyának az alapja, hordozója.**

Amint az igazi szeretet az Istennek a Krisztusban megjelent szeretete, úgy az emberben levő szeretet is csak mint Isten iránti szeretet igazi szeretet. Az első parancs: Szeresd az Istent! Ez a szeretet az Istennel való közösség, az Istennek való önatadás. **Ebben a szeretetben a saját életem alapjával, forrásával jutok kapcsolatba.**

Szeresd az Istent: ez az első parancsolat. Ezt követi, mert ebből táplálkozik a második: szeresd felebarátodat. Csak Istenben szerethetem Isten minden művét, az embert is, sőt önmagam is. Mert szeretni annyit jelent, mint Isten szemével nézni. Ennél fogva az Isten iránti szeretet és az emberek iránti szeretet elválaszthatatlanul összefügg. Egyik a másik nélkül lehetetlen. „Ha azt mondja valaki, hogy: Szeretem az Istent, és gyűlöli a maga atyjafiát, hazug az“ (1. János 4:20).

Most lesz nyilvánvaló, hogy **miért életalap a szeretet? Azért, mert az élet Istené, Isten pedig szeretet.** Ez az egész világ a szeretetre van fundálva, mert a szeretet az éltető, a fenntartó, az összekapcsoló, az építő erő, mert a szeretet a világ értelme. Minden közösség, amelyből kialakul az élet, amelyen élet nyugszik, szeretetből van. Szeretet a hordozója Istennek és emberrel való közösségünknek egyaránt. A szeretetnek a hiánya, a gyűlölet: a pusztulás, a halál hordozója, az élet elensége, megrontója, mert lényege szerint szétbontó, elválasztó, megrontó, meghasonlítást támogató. A szeretetben, az Isten sze-

retetakarátának való engedelmisségben fakad fel az életnek olyan ősejű forrása, amelyen nincs többé hatalma a halálnak. „Mi tudjuk, hogy által mentünk a halálból az életre, mert szeretjük a mi atyjánkfiaát. Aki nem szereti az ő atyjafiát, a halálban marad“ (1. János 3:14).

A szeretet tehát az élet alapja. De nem az emberi, hanem az Istentől való szeretet, amely a Krisztusban jelent meg és lett a miénk. Mert ha átadom magamat ennek a szeretetnek, **ráhelyezkedem az élet ősalapjára, Istenre, az egyetlen és rendíthetetlen sziklafundamentumra.**

Erről beszél a karácsonyi evangélium, amikor azt hirdeti: „Úgy szerette Isten e világot, hogy az Ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen Őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen“ (János 3:16). „Az által lett nyilvánvalóvá az Isten szeretete bennünk, hogy az Ő egyszülött Fiát elküldte Isten e világra, hogy éljünk általa“ (1. János 4:9).

A szeretet az élet alapja, mert „az Isten szeretet, és aki a szeretetben marad, az Istenben marad, és az Isten is Őbenne“ (1. Ján. 4:16).

Amikor tehát azt állítom, hogy az élet alapja a szeretet, azt állítom, hogy az élet alapja Krisztus.

GÖNCZY LAJOS.

Egy egyetemes református-keresztényen világnézeti, irányított, öntudatos, meg nem alkuvó, az Igéből erőt merítő sajtóra van szükség. Miért? Hiszen mi a hirdetett Ige egyháza volnánk? Azért, mert az igehirdetésünk határa sokszor csak a templom ajtajáig tart. A mai ember inkább szemével hisz, mint a fülével. Ezért kell a sajtó.

Az angol hadsereg minden katonája a királytól bibliát kap a következő beírással: „Minden katonámnak olvasásra ajánlom e könyvet, mely minden vigasztalás isteni forrása.“

A finn püspöki kar Finnország nehéz helyzetére való tekintettel kiáltványt intézett a finn protestáns néphez. Többek között így szól a kiáltvány: „Senki sem adhatja át magát a kétségbeesésnek, hanem Istenben bízva tegye mindenki kötelességét. Az aggodalmaskodás a földre sújt, a kötelességteljesítés felemel. Ha elcsüggednénk, ezzel csak azt mutatnók ki, hogy hiányzik tőlünk a nemzeti igazságunkba vetett hit. Ennek pedig nem szabad meglőrtennie.“

Az Osservatore Romano a római pápa hivatalos lapja, nagyon rokonszenves hangon írt legutóbb az evangélikus finn népről.

A család lelketmegtartó ereje.

Talán sohasem volt korszak, melyben a családnak olyan kirívóan ellentétes értékelését lehetett volna látni, mint az utolsó negyedszázad alatt. Amíg Európa egyik végében világnézeti meggyőződésen alapuló kormányzati intézkedések történtek a családi élet eddigi felfogásának és értékelésének letörésére, addig a másik felében állami pénzen biztosítják a fiatal házások kelengyéjét s nagy összegű kölcsönt folyósítanak az életbeindulásukhoz. Vannak helyek, ahol a negyedik gyermeknek már koldulnia kell, máshol pedig magas jutalommal segítik a sokgyermekes anyát gyümölcse megtartására és felnevelésére. Egy helyen megnehezítik a házastársak válását, más helyen megkönnyítik. Az egyik országban szigorú törvénnyel üldözik a magzatelhajtást, másokban még egyházfők is foglalkoznak a születés-szabályozás és korlátozás kérdésével.

A családról, gyerekekről való e nagy ellentétek között mozgó felfogások korában időszerű kötelességünk foglalkozni a családi élet tiszta keresztyén értékelésével.

I.

Nem lényegtelen dolog, hogy a család üslentésének felfogásában a társadalomtudomány sem mond mást, mint a Szentírás, azt, hogy *minden emberi társasélet és minden emberi közösség a családból, mint ős-közösség nőt ki.* Az emberi élet ős-egyszerű állapotában a család volt az állam s abban a szülő volt a bíró, pap és vezér, egy személyben. Isten asszonyt teremtett a férfi mellé, adott nekik *otthon* és *gyermekeket*. S azóta is az ember egy kis helyet, otthont keres magának a nagy világban. Csodálatos szépen jut kifejezésre művészi formában e gondolat a Madách Az ember tragédiájában, ahol a paradicsomból kiűzött Ádám lever egy cölöpöt a földbe és azt mondja: a nagy világ helyett itt lesz otthonom. E körül a levett cölöp körül folyik azóta is a kemény, könnyes-véres emberi történelem. Viharok száguldottak végig a világon, de az otthon ma is otthon s a férfi, asszony és gyermekek közös élete ma is gyökere és megingathatatlan alapja minden emberi társulásnak és közösségnek.

Megingathatatlan. S mégis aggodalom tölti el szívünket annak a sok betegségnek láttára, mely a családi élet alapjait rágja, pusztítja. És itt nem arra a külső támadásra gondolok első sorban, mely hatalmi szóval igyekszik a családi életnek az emberi életre való erős hatását csökkenteni, kívülről nem lehet megdönteni ezt az alapot, hiszen az Ádám cölöpverése óta kiirthatatlan erővel él az emberben a fészekrakás ösztöne s az élettárs és gyermekek meleg közösségéről éppen úgy nem lehet leszoktatni, mint ahogy nem lehet megparancsolni azt, hogy ne legyen étvágya. De gondolok azokra a belső

romboló erőkre, a bűnnek pusztító férgére, mely lassan, szű módjára örli a törzs és ágak, szülők és gyermekek életének: a családnak szent fáját.

Sok panaszt hallunk és sok lelki nyomorúságot látunk ebben a tekintetben. A szülők panaszkodnak, hogy a mai gyermek engedetlen és nem tiszteli és nem értékeli az igaz nevelő munkát és szeretetet. A gyermek viszont azt hangoztatja, hogy azt a gyarló szülőt, aki eltévesztette az élet-utat, nem tisztelheti és vakon nem követheti az a gyermek, aki sokkal tisztábban lát s helyesebben tudja megfogni az élet igazi értelmét. A régi atyafiságos viszony helyett egyre jobban hódít az a kritikai viszony, mely az érzékeny szülő és az új idők sokszor kíméletlen gyermeke között egyre nehezebbé teszi a családi helyzetet. Igen sok gyermek számára ma már nem otthon a családi fészek, hanem csupán szálloda, ahol alszik és étkezik, de amelynek szellemével nem azonosítja magát. Ott ül az asztalnál, de a tekintete másfelé néz, *lelki* igényei nincsenek az otthonnal szemben.

Sok hiba van a férfi és nő, vagy mondjuk úgy, a családban az apa és anya egymáshoz való viszonyának mai felfogásában is. Talán egyetlen szóval úgy jellemezhetnénk ezt a felfogást, hogy könnyedebb a régivel szemben. A felszín-élet és látszat-élet itt érezte leg-súlyosabban a hatását. A régi családi tisztesség helyett ma igen sok esetben egy rosszul értelmezett újszerűséggel éli életét a férfi és a nő, s hogy az egész felfogás mennyire veszedelmes, arra legjellemzőbb az a nevetséges eset, mely egy kolozsvári úriasszonnyal történt, akit egy alkalommal a szokottnál sokkal melegebben és kedvesebben köszöntöttek a „társaságbeli“ ismerősök, mikor este nyilvános helyen a férje helyett egy csinos fiatal férfival jelent meg. (Nem tudták, hogy az a férfi egyetlen édes testvére. Ne is tudják meg, hadd köszönjenek csak ezután is olyan melegen és tisztelet-tudóan !)

Régi igazság az, hogy a szülők minden mozdulatát tágra nyitott szemmel figyeli a gyermek, mert abból merít életprogramot magának. Nem azt követi, amit elmondanak neki, hanem amit lát. Sokat beszélnek ma a nevelés csődjéről. Kemény szó, de ki kell mondanunk: a nevelés csődje a szülők életének csődje. A mai gyermek fegyelmezetlen — bizonyára fegyelmezetlenek a szülők. Önző, mert önzést lát s a hitetlenség sem a szomszédék kiskutyájáról ragad reá!

II.

Milyen legyen a keresztyén család? A Szentírásban a Pál apostol efézusbeliekhez írott levele VI. fejezetében a következő „Keresztyén házi-
rend“ olvasható: „Ti gyermekek, szót fogadja-

tok a ti szüleiteknek az Úrban, mert ez az igaz. Tisztelj a te atyádat és a te anyádat, hogy jól legyen neked dolgod és hosszú életű légy a földön. Ti is atyák, ne ingereljétek gyermekeiteket, hanem neveljétek azokat az Úr tanítása és intése szerint."

Érdekes, hogy a házirend első szava a gyermekekhez szól. A gyermektől Isten engedelmes-séget kíván: „Szót fogadjatok a ti szüleiteknek az Úrban“. A gyermek bámulatos kitartással harcol az engedelmisség ellen, de minden ellenmondására és érvelésére csak azt mondja az Ige: szót fogadj, mert az az *igaz*. És valóban, ha a gyermek életét nézzük, hogy mi lehetne az ő számára a legnagyobb áldás és mi a legigazabb, kétségtelen, hogy az az engedelmes-ség, mellyel Jézus, Isten gyermeke engedelmes-kedett az ő édes Atyjának. Ez az igaz és ez a valóság: a Jézus engedelmissége.

A szülőktől Isten azt kívánja, hogy ne ingereljék, hanem *neveljék* gyermekeiket. Az evangélium a külső, parancsszóra táncoltató neveléssel szemben a belső, lélek szerint való engedelmisségre építő nevelést helyezi előtérbe. Emlékezzünk csak Jézus Krisztus szavaira, mi-kor az Atyának való engedelmisségről tanítva megkérdezte, hogy ki az igazi engedelmes, az a gyermek-é, aki azt mondta apja parancsára: igenis, megteszem, de elmenvén, nem tette meg; vagy az-é, aki azt mondta, nem teszem meg, de elment és megtette. Nem ingerelni kell a gyermekeket, drót rángatásra táncoló bábu-élet engedelmisségét kívánva tőle, hanem nevelni kell, hogy *belső, lelki* törvényévé legyen az enge-delmisség. Hogy szeretetből, lelki szükségszerű-ségből engedelmeskedjen.

Azt mondja az Ige: „az Úr tanítása és intése szerint“ kell nevelni a gyermeket. Az Úr leg-főbb tanítása a gyerekekről ez: a gyermek az Istené. Ezt olvassuk a Szentírásban. (Mi az, amit a magadénak mondhatnál, amit ne *kaptál* volna?) Aki a magáénak tekinti a gyermekét, az csak rosszul és csak a rosszra tudja felne-velni, mert hiányzik a nevelő munkájából az égre néző szempont, mely Istennek való engedelmes-ség által vezet másokat az engedelmisségre.

És itt van a mi nevelésünknek a végzetes tévedése és hibája. Mi nem engedelmeskedünk a mi Atyánknak s úgy akarjuk, engedetlen élet-tel akarjuk gyermekeinket engedelmisségre ne-velni. Mi a gyermekünket nem *visszük*, hanem csak *küldjük* a templomba. A nagy különbség, ami a kettő között van, szépen reávilágít min-den vonatkozásban tévedésünkre. Mi „imádkoz-tatjuk“ gyermekeinket s csodálkozunk azon, hogy ez az imádkozás a serdülő korban elma-rad. Érdemes volna gondolkozni azon, hogy miért marad el? A család tagjai zavartan néz-nek össze, mikor a kis elsőosztályos ujjonc az iskolából hazaviszi az asztali áldást s első dél-ben elrebegi a párolgó leves előtt, azután már „elmondatták“ vele minden délben, de ki törő-

dik azzal, hogy mit gondol és érez, szülőinek nem imádkozó életét látva Amit lát, abból csak egy reménysége lehet: az, hogy megsegíti a jó Isten, majd megnő s akkor már neki sem kell imádkoznia! Az Ige, amikor keresztyén életfoly-tatásra int, azt mondja: „*fiacskáim, ne szóval, se nyelvvvel, hanem cselekedettel és való-sággal!*“.

Csak természetes, hogy ott, ahol nem Isten az Úr és nem a Szentírás a család házirendje, ott a férfi és a nő egymáshoz való viszonya is a bűn uralmát szolgálja. A hitetlen ember hamar elfárad a mai nehéz élet terhei alatt, a fáradt ember türelmetlen s kemény szavak, szidalmak és szemrehányások foglalják el a hűség-eskü régen feledésbe ment szavainak helyét. Mindennap egy árnyalattal sötétebb lesz a szív s két nyomorult lélek siet milliók pusztulásának útján a halál felé.

Pedig Isten az *életet* akarja. „Mi tudjuk — írja János apostol remegő kézzel —, hogy átmentünk a halálból az életbe“ s így folytatja: ha szeretjük egymást.

Milyen legyen a keresztyén család? Nézzen férfi, nő, gyermek egyaránt arra, aki megtanít szeretni. Jézus Krisztus szeretete a bizonyág arra, hogy átmentünk a halálból az életre. A keresztyén család legyen *szeretetközösség*, mely-ben az Úr Jézus Krisztus, aki azt mondotta: ime, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig. Ezért nem fogy el soha a szeretet. A keresztyén család legyen *imaközösség*, ahol naponként imádsággal készülnek föl a hit har-cának megharcolására. A keresztyén család le-gyen *munkaközösség*, ahol az egymás terhé-nek hordozása soha el nem fárasztja azokat, akik úgy töltik be Krisztus törvényét.

*

Bizonytalanabb világot alig lehet elképzelni, mint ez a mai. És az ember bizonyosságra vá-gyik. Nyugtalan bennünk és körülöttünk minden és mi szeretnénk egy kis csendet és nyugalmat. Gyermekeinkért is aggódunk és szeretnénk jobb jövő reményében munkálkodni. Ha megújult élet után vágyunk, akkor nézzünk a családra s min-den jóra való törekvést kezdünk el a család-ban. Mert a család nemcsak ős-képe minden emberi közösségnek, hanem a jövő megújulásá-nak is egyedüli mentősvára. Aki a családnak ellensége, az az ember boldogságának ellen-sége, de aki igaz szívvel harcol a családi élet tisztaságáért, az lelkeket ment meg, mert ha mindig erőssége volt az ember lelkének a csa-ládi élet, akkor százszorosan erőssége azóta, amióta a betlehemi szent család belépett kará-csonyi fényvel az ember sötét világába. Ő le-gyen ott minden családban s akkor a családi élet valóban lelketmegtartó erő forrásává lesz.

Kolozsvár.

Deák Ferenc.

Szomjuhozó lelkek.

— Mozaik képek 1939. őszén. —

1939. szeptember 2-át irtunk akkor, amikor nagy költséggel és két hónapi fáradtságos munkával befejeztem kicsiny házam rendbehozását. Az estéli órákban, miután kifizettem a mesterembereket, megelégedetten mondtam feleségemnek, hogy olyan nyugodnak és boldognak érzem magamat, hogy semmi egyéb kívánságom nincs, csupán az, hogy ezt a pár napot, ami még az iskola megkezdéséig hátra van, pihenéssel tudjam eltölteni.

Azonban ember tervez, Isten végez!

Szeptember 4-én délután úgy éreztem, mintha mindenik rádió, újságárus és hirdetőmény egyenesen csak nekem, az egycsillagos piros behívóval rendelkezőnek mondta volna, hogy be kell vonulni katonának. Tehát oda a pihenés!

Szó nélkül és azonnal engedelmeskedtem is a behívó parancsának. Annak rendje és módja szerint jelentkeztem is ezredemnél. Azonban, ha a jelentkezés könnyen is megy, de a beosztásig egy jó pár nap eliteik. Ez történt velem is. Őrmesteri rangomnál fogva nem lakhattam a kaszárnyában. Tehát a városban kellett szállást keresnem.

Sivár reményekkel mentem a részemre kiutalt szállásra annál is inkább, mert az ide-oda való járkálásban, a semmittevésben annyira kifáradtam, hogy összefórt, fáradt testem nyugalomra vágott. Este 8-ra járt már az idő, amikor két órai keresés után megtaláltam szállásomat. Alig egy pár szót váltottunk, már is az új lakásomban találtam magamat.

Egy fél óra múlva kértem vizet s megeredt a beszélgetés és nem volt se vége, se hossza. Bizony 11 óra felé járt már az idő, amikor nyugvóra térünk.

Mit is tehettem volna én, az otthonból elszakadt, ígére szomjuhozó lélek egyebet, mint régi biblíámat elővéve, olvasni kezdem belőle. Alig, hogy leülök az asztalhoz, a házigazdám is mellém áll.

— Mit csinált tanító úr? — kérdé.

— Biblíát olvasok — feleltem.

Pár perc múlva feleségével, fiával és menyével (aki róm. kat. magyar) együtt ott volt az én szász egyszerű házigazdám és áhíttal hallgatták, amint én hangosan olvasom a biblíát.

Azután minden este együtt voltunk és öröm volt nézni azt a nyugalmat és boldogságot, amint a lutheránus család a róm. kat. hívóval együtt miként hallgatják az Úr szavát.

Ezek mind szomjuhozó lelkek voltak!

Október hó 2-án, amikor tovább indultam és beszaladtam volt házigazdámtól elbúcsúzni, örömmel újságolták, hogy tőlük való eltávozásom óta is minden este a kis család együtt olvassa a biblíát.

*

Sajnos, csak olig négy napig élveztem a fenti család szíves vendégszeretétét, máris lakást kellett változtatnom. Az egész ezredet az egyik faluba helyezték el. Egyszerű falusi földműves szász gazdánál jelöttek ki számomra lakást Három Iskolás gyermek a háznál. A család egész nap a mezőn. Szorgalmas, takarékos embereknek tűntek fel. Az elég rendszeren berendezett szobában az asztalon német biblíát vettem észre. A szépen bekötött biblia érintetlenül hevert az asztalon. Tehát itt van biblia, de nem olvassák! — gondoltam magamban.

Másnap este, amikor a gyakorlólétről hazaérkeztem és ők is már nyugalomra készültek, a szent ügy érdekében minden német tudásomat elővettem és megkérdeztem az én házigazdámot:

„Wollen sie nicht lesen?“

„Ja!“ felelte ő.

Erre elővettem a német biblíát és kikerestem neki Pál Kor. I. 13 részét és ama bizonyos magyaros német-séggel mondtam:

„Lesen Sie hier mit deine Frau und Kinder!“

Az én emberem szót fogadott és hallottam, amint a konyhában maga mellé rendelte gyermekét és feleségét s azután hangosan felolvasta az általam kijelölt bibliai részt.

Másnap este anélkül, hogy felhívtam volna erre a figyelmét, ő maga kopogtatott be hozzám és kérdezte: „Herrn Feldwebel wo soll ich lesen?“

Megint kijelöltem egy részt s azt is felolvasta. Így ment ez 14 napon át mindaddig, amíg tovább nem vezérelt az Úr kifejezhetetlen akarata.

Eljövetelemtől őszinte szívvel köszönte meg az én emberem útbiztatásomat és szent fogadást tett, hogy naponként fogja olvasni a biblíát.

Remélem fogadást betartotta, mert az ő lelke is szomjuhozta az ígét.

*

Magam mellé vettem egy Pap Sándor nevű közlegényt, aki poros vagy sáros bakancsamat takarítsa és ivó- meg mosdóvizről gondoskodik. Az őregnek látszó nagybajuszú 36 éves atyafi elég rendszeren végezte kötelességét. 1939. október 8-án vasárnap délelőtt 10–11 óra között, míg kicsiny szobámat takarította, én is elővettem hűséges biblíámat és zsolttáromat, hogy végezzem el én is vasárnap délelőtti áhítatomat. A biblia olvasása közben észreveszem, hogy valaki a hátam megett van Hátratekintek. Erre megszólal az én emberem.

„Őrmester úr biblíát olvas?“

„Én azt!“ — feleltem nyugodtan.

„Legyen szíves olvassa hangosan, hiszen már négy hónapja, hogy megszokítás nélkül katonáskodom és azóta nem hallottam senkit sem magyarul imádkozni.“

A Pap Sándor kívánságának örömmel tettem eleget. Amikor pedig a reggeli imádság és a „Miatyánk“ elmondása után a zsolttárunk 289. oldalán lévő imádságot olvastam, az én emberem nem sirt, hanem zokogott. Alig tudtam lelket verni a szegény „szomjuhozó lélek“-be!

E naptól kezdve pedig nem tudott lefeküdni az én emberem addig, — ha szolgálatom miatt 11-ig is várt amíg nem halotta az aznapi ígét és imádt.

Három gyermeke, nehéz anyagi körülményekkel küzdő unitárius ember volt ez. Esténként, amikor egy-egy „Zsoltár“-t felolvastam, az én emberem nyugodtan hajlotta fejét átomra.

Október 22-én megint a honvégy vett erőt az őregen. Vajjon mi van a gyermekével?

Vigasztaltam az én emberemét, ahogy csak tudtam, de ő csak „az ő nótáját fújta.“ Este lefekvés előtt a 107. Zsoltárt olvastam fel neki.

Ejjel 2 óraker sírgősen hivat a századparancsnokom. Gyere segíteni, — parancsolja — hogy állítsuk össze a szabadságra kilendők névsorát. Most kaptam kézhez a parancsot, hogy 17 emberünk még ma 20 napi szabadságra megy.

Csak természetes, hogy az én Pap Sándoromat is hazaküldtettem.

Hajnali 4 óraker, amikor megvittem az örömhírt, nem akarta elhinni. Csak akkor hitte el, amikor a vonatra állt.

Az állomásnál, amikor elbúcsúzott, csak annyit mondott: „Hát nagy ereje van a biblíának!“

Tehát a szomjuhozó lélek hívő lélek is lett!

*

Pap Sándor eltávozásával arra a 20 napra egy

Blró Ferenc nevű katonát vettem magam mellé. Ez a 28 éves református atyánkfia fellüőően magába-

zárkózott, szóltan és eléggé hanyag fiú volt. Köteles-

ségét csak többszöri figyelmeztetés után végezte el.

Azonban egy bizonyos, hogy a vacsorára való elindulásom előtt a szándékosan az asztalomon hagyott biblia- és imakönyvemet egyszer sem találtam úgy, ahogy én hagytam. Tehát olvasta. Sőt egyes helyeken — lévén a század susztere is — még a kezének a nyoma is meglátszott az olvasott helyen. A viláért sem figyelmeztetnem volna, hiszen ő is egy szomjúhozó élek volt.

*

Pap Sándor atyánkfia visszatérte után beteg lett. Biró Ferencnek sok javítani valója volt s így kénytelen voltam egy másik katonát venni magam mellé Abrahám Izsák személyében. Már a neve is elárulja őt, hogy zsidó. A legénység este fél 7-kor már vacsorázik. Az első este vacsora után az én legényem elvégzi az imádságát és katonai rangomat sem véve tekintetbe, barátságosan megszólít: „Mondja őrmester úr, szokott maga imádkozni?”

„Szoktam — feleltem én — sőt bibliát is olvasok.”

„Nézzé őrmester úr, nekem is megvan itt Dávid 150 zsoltára.” Erre büszkén elővette mentéje bal felső zsebéből a kis héber bibliáját.

„Az én bibliám nagyobb” s én is elővettem ládácskámból az én teljes bibliám.

Megnézte. Olvasgatni kezdett belőle és azóta naponta az én bibliámból is olvas az én zsidó bajtársam. Úgy látszik ő is egy szomjúhozó lélek!

*

Fenti esetek rövid 9 hét alatt az ide-oda való vándorlásaim alatt megtörténtek. Milyen érdekes, véletlennek látszó, de Istenről eleve elrendelt megbízatás volt ez a kicsinynek látszó küldetés betöltése éppen nekem, aki szintén e mozaik kép egy parányi töredéke vagyok.

„És mindennap a templomban és házanként nem szűnnek vala meg tanítani és hirdetni Jézust a Krisztust.” Ap. Csel. 5. r. 42 v.

KOVÁCS LAJOS
ref. tanító.

Imádkozás és misszió.

Az imádkozás és a misszió látszólag a keresztény életnek két ellentétes mozzanata: az imádság elfordulás, sőt elzárkózás az emberektől („...ajtódat bezárván, könyörögiél a te Atyádhoz titkon...”), egészen Isten felé való fordulás. Mégis alig van két dolog, ami mélyebben összefüggne egymással, mint az imádság és a misszió.

Az igazi élet a földön az Istennel való élés és a világban való élés egyensúlya. Nos, az Istennel való élésnek egy szűkebb köre, része az imádkozás, de alapvető fontosságú része. A misszió pedig a világban való élésnek szintén csak egy része, de — hogy úgy mondjuk — csúcstevékenysége. Ez az igazság, ha túltekintünk azon a rövidlátó humanista állásponton, hogy az emberélet célja önmagunk tökéletes kifejtése, vagy az emberiség világalkotása. Az imádkozás, mint Istennel való élés, elindulás, a misszió megérkezés — persze csak emberileg szólva, emberi oldalról nézve, mert a tulajdonképeni elindulás, mint a teremtés és újjáteremtés s a tulajdonképeni megérkezés, mint az új élet és Isten országa megvalósulása Isten műve. Itt is ellentétesnek látszik az imádkozás és a misszió, de mindez az élet nagy paradoxonából folyik: *ebben a világban élni, de Istennek.* Így a kettő összefüggése is életes egységet alkot: *nincs imádkozás misszió nélkül és nincs misszió imádkozás nélkül.* Az imádságból az élet növekedésének hatalmával tör elő a misszió s a misszió elfojthatatlannul imádságot szül.

Nézzük meg most már közelebről a misszióhoz vezető imádkozást és az imádságból folyó missziót.

Az életnek ez az egymást feltételező két valósága ilyen fontossággal és ilyen mély összefüggéssel csak a Krisztus egyházán belül érvényes. S mert minket csak ez érdekel most, imádkozásról is, misszióról is csak ebben a (megszűkített) értelemben beszélünk, nem ismer-

vén el imádságnak azt, amiről Carlyle azt mondja, hogy a legmélyebb emberi ösztön s nem ismervén el misszióknak például a mohamedán vallás propagandáját.

Az imádkozás első meghatározó vonásai éppen ebből az elhatárolásból folynak: *nem túllünk indul ki és nem bizonytalan tapogatódzás.* Az Istennel való élés nem annyi, mint imádkozás, mint említettük, az imádkozás annak csak egy része s éppen az ember részéről gyakorolt része. (A másik oldal az Isten üzenése, kijelentése.) De ezt se mi kezdjük el, mint a pogányságban teszik az Isten mágikus keresői, szellemidézői, hanem Isten az, aki imádkozásra nyitja Ielkünket, ajkunkat. *Az imádkozás a lélek élete,* de minden lélekzésünk előtt Ő az, aki életet lehel belénk. Az imádkozás az Isten nyelvén való beszélés, amire csak Isten taníthat meg, Isten iránti szeretetünk közvetlen kifejezési útja, de ezt az utat szeretetével előbb Ő teszi meg hozzánk. Nem hiába beszél a Heidelbergi Káté az imádkozásról az ember háladatosságáról szóló rész keretében, mert ez valóban csak visszafelelés Isten szavára: imánkat Isten tette előzi meg. Isten tanít imádkozni, következésképpen én csinálhatok tervet rá, kijelölhetem, hogy mikor miért imádkozzam, milyen tetthez, misszióhoz lássak az imádkozásom gyümölcseként, de az igazi imában az indítás Tőle jön, „maga a Lélek esedezik kimondhatatlan fohászokodásokkal” s *misszióknak is csak annak van létjoga, Isten országát építő eredménye* (akár látható ez, akár nem), *amelyet Isten hamarabb akart, mint mi.* Az imádságban a külső formáját pedig másoktól tanulja meg az ember, mintegy missziói munka eredményeként. A misszióból fakadt imádkozást tehát mások útján tanulja meg az ember, de végeredményben Istentől.

A misszió feltétele alatt gyakorolt imádkozás másik alapvonása, hogy *nem bizonytalan tapogatódzás, hanem az Isten élő valóságá-*

val szembeni megnyilatkozás, mely nem hiábavaló, belőle reális és bizonyos következmény: misszió fakad. Ezt fejezi ki Kálvin e meghatározása (s ebben különösen a „bizonyos” szó): „Az imádság az embernek Istennel való bizonyos társalkodása, amely által az ég legszentebb helyébe hatolva, Istent személyesen figyelmeztetik az Ő ígéreteire, hogy tapasztalják, ha a szükség úgy kívánja, hogy nem cselekedtek hiábavaló dolgot akkor, mikor hittek Isten szóbeli ígéreteinek”. (Inst. III. 20.)

Az Isten keresésének az a módja, amiről Pál apostol Athénben beszélt, hogy a pogányok is mennyire keresik „az Urat, ha talán kitapogathatnák Őt és megtalálhatnák” (Ap. Csel. 17: 27), azt az általános emberi keresést jelzi, amely gyakran éppen bálványimádásba visz, mindannyiszor, valahányszor nem Istentől jövő belső indításból s nem az Ő kijelentése vezetésével keressük Őt.

A keresztyén ember nem egy bizonytalan valakihez könyörög, hanem az élő Szentháromság-Egy-Istenhez, akit Igéjéből ismer. És nem haszontalan szófecsérlés, levegőbe mondott szavak halmaza az imádság, hanem — mint Kálvin meghatározásából láttuk — Isten ígéretein alapuló emlékeztetés. Olyan kérés, aminek beteljesedése, ha Isten akarata szerint történik, *bizonyosabb*, mint emberek terve és ígérete, mert Isten maga garantálja. Ezért hangsúlyozza Kálvin, hogy *a meghallgattatás reménységével imádkozzunk*. Az Ő hívására megyünk Hozzá s Isten nem hiába hív, amit pedig mond, szolgálat és misszió, mert megbízatás.

Isten ismeretének kulcsa, ígéreteinek sumája pedig Jézus Krisztus. *Ezért nem könyöröghetünk másképp, mint a Jézus Krisztus nevében*. Csak Benné lehet számunkra Isten élő valóság. És az Ő záloga a kérésünk meghallgattatásának is: „Imádságunkat minden biztonnyal meghallgatja az Úr, Krisztusért, amint nekünk azt Igéjében megígérte”. (Heidelbergi Káté 117. k.) Krisztusnak ezt a *közbenjárását* hangoztatja Kálvin is (az idézett helyen).

Csak az egyetlen közbenjáró nevében való imádkozás óv meg más közbenjárók keresésétől. Aki Krisztusban ismerte meg Istent, tudja, hogy Ő olyan hatalmas, hogy segítsége mindenre elégséges, dicsősége senkivel meg nem osztható.

A világ értelme: Isten e dicsőségének szolgálata mégpedig nem a meglételben, mint ahogy magasztalják e dicsőséget az angyalok, hanem a folytonos levésben. A mennyben nincs misszió, de e megromlott világban, mindaddig, míg ennek Istentől elszakadt idegenségében akarjuk Isten dicsőségét szolgálni, missziót végzünk.

Csak természetes tehát, hogy ezt a munkát másképp, mint imádságos lélekkel végezni nem lehet. Azért mondja még a *missziói parancs kiadása előtt* az Úr Jézus: „Kérjétek az Iara-

tásnak Urát, hogy küldjön munkásokat az ő aratásába.”

És maga is imádkozott. *Akiben az imádkozás és misszió legéletteljesebb összefüggését szemlélhetjük, az maga Jézus Krisztus*. Imádkozott az apostolokért is, mielőtt útra bocsátotta őket: „Simon, Simon, a sátán kikért, hogy megrostáljon titeket, de én imádkoztam érted, hogy el ne fogyatkozzék a te hited.”

Az imádságot sokan szokták meddő medítálsnak minősíteni. Azzal tisztában kell lennünk, hogy *nem hasznosságból* végezzük: *a számítással üzőtt imaéletet utálja az Ur*. Mindenben, még önmagunk lelki javán is túl kell emelkednünk s egyedül Isten dicsőségét tartva szem előtt, kell imádkoznunk.

A világnak föléje emelkedve, de mégis Istennek e világban megnyilvánuló dicsőségéért imádkozunk. Eppen ezért az imádkozás nem magáért az imádságért van, hanem, hogy felismerjük általa Isten küldő akaratát. *Élet és szolgálat fakad az igazi imádkozásból*. Ez a szolgálat pedig nemcsak egymásközi (amire Jézus Krisztus a lábmosással adott feledhetetlen tanítást), hanem Isten világhódító tervének, üdvakarátának megfelelő *küldetés* is azokhoz, akik távol vannak Istentől, elszakadtak tőle (Zákeus, századik juh stb.), vagy nem is hallottak róla, nem hallották megváltó üzenetét, nem kapcsolódhattak még be Krisztus tanítványainak seregébe (pogányok). *Az ilyenekhez való küldetést, ami mindig imádságból fakadt szolgálat, nevezzük misszióknak, bel- vagy külmisszióknak*.

Ha az imádkozás annyira lélegzetvételszerűen fontos a keresztyén ember számára, hogy önmagában sem állhat meg s testvéri közösségben sem szolgálhat enélkül, mennyivel inkább szükséges ez akkor (ha ugyan lehetne ezt egyáltalán fokozni!), amikor a világ s éppen az Istent nem ismerő, következképpen Vele szemben ellenséges világ felé fordul a szolgáló ember. Még az Isten Fia se tette ezt imádságos felkészülés és állandó elvonulás-könyörgés nélkül. *Nincs reménytelenebb, kétségbeejtőbb vállalkozás, mint missziót kezdeni és folytatni imádkozás nélkül*. S ott kezdődik a csőd, hogy a munkában, ahár éppen „a munka érdekében” ellanyhul az imádkogásunk.

A missziói munkában úgyszólván minden lépést Istennek kell megmutatnia számunkra. Ez minden emberi számításnál fontosabb. Jól mondja Luther, hogy *csak figyeljünk imádkozva s azután engedjük, hogy a Lélek vezessen, ahova akar*. Az első missziótörténetben, az Apostolok Cselekedeteiről szóló könyvben mi sem jellemzőbb, mint a Léleknek ez a vezetése s az annak való engedelmesség, ami mögött mind-mind imádkozás van. Gondoljunk az imádság hősére, egyben a misszió hőse is, Taylor Hudson-re, akinek imádkozása nyomán százszámra mentek ki munkába a misszionáriusok

s imádságából a hatalmas Kína-Belföldi Misszió jött létre.

Mindez pedig azért van így, mert a misszió nem a mi munkánk, hanem Istené. Ő, egyedül Ő törli meg a bűn rettentő hatalmát, Ő gyűjti egyháza tagjait, Ő, egyedül Ő terjeszti országát

e világon. Mit is tehetne a bűnös ember, a halál rabja ebben önmagától? Mit is tehetnék én, hogy más megtérjen, mikor magamat se téríthetem meg?

A misszió titka az imádkozás!

H. J.

Zágoni Aranka György erdélyi ref. püspök élete és munkássága.

Zágoni Aranka György, XVIII. századi erdélyi református püspök életéről keveset tudunk. Történeiszünk írói és egyházi működéséről alig néhány szóval emlékeznek meg, bár jelentőségét elismerik. Zágoni Aranka György egyházi és írói munkássága azonban méltán megérdemli, hogy elfelejtett egyéniségét, sokirányú munkásságának emlékéit néhány ismeretlen adat bemutatásával felújítsuk.

A róla szóló visszaemlékezés kétszeresen fontos, mert nemcsak az ő, de nagyírú hasonló nevű író fia származására és gyermekeire is értékes anyagot szolgáltat. Az Aranka-család a XVII. század végén kapott nemességet. A püspök Aranka gyermekkoráról újszólván semmi adat nem áll rendelkezésünkre, de annál értékesebb az az ismeretlen útleírás,* amelyet eddig még kiadatlan naplója őrzött meg. Ez az útleírás és napló mély betekintést nyújt életébe, lelki fejlődésébe és jellen ébe is. Ugyanakkor megvilágítja fiának az író és kultúrtervező Györgynek ifjúságát és családi körülményeit.

Zágoni Aranka György erdélyi református püspök családjá a háromszékvármegyei Zágon községből származott. Őt és író fiát ezért sokáig csak Zágoni Györgynek hívták. Aranka őseinek bölcsőjét tehát ugyanaz a kies vidék ringatta, ahonnan bujdosó úttára indult a század legnagyobb magyar prózaírója, a magyar nyelv és lélek csodálatos megszólaltatója, Mikos Kelemen. Az Aranka-család még e század elején elkerült a Székelyföldről, de rokoni kapcsolatait hűségesen őrizi. Aranka a XVIII. század erdélyi protestantizmusának egyik legkiemelkedőbb alakja. Kiváló szónok, nemes jellem, elsőrangú szervező. A református egyház történetészek, közöttük Pokoly és Révész, elismeréssel írják működéséről. Nem tartozott az igazi nagyok közé, akik a szellemi kiválóság isteni bélyegét hordták a homlokukon, de sokoldalú tehetségevel és szorgalmával, amelynek életében számos jelét adta, az átlagon messze felülemelkedett. Tanulmányait a nagyenyedi kollégiumban végezte, majd a külföldi akadémiákra járt. Lelkét ugyanaz a nagyszerű intézet alakította öntudatos reformátussá és magyarrá, amelyik előtte és utána annyi nemes erdélyi akarat ihletője volt. Elsősorban szónok és egyházzervező volt, de néha foglalkozott írással is. Néhány munkája nyomtatásban megjelent. Ilyen a Wass Dániel felett tartott gyászbeszéde, amely „Örökös ház” címen látott napvilágot Kolozsvárt 1741-ben. Azután az 1766-ban kiadott „Isten elejébe bocsájtott könyörgéseknek együgyű gyakorlása” és végül „A keresztény léleknek halálfelelem ellen való vigasztalásai” 1768-ból, amelyet Drelincourt után fordított magyarrá. Ezt a művét fia adta ki két kötetben és azt a nagy siker hatása alatt 1775-ben Pozsonyban újra ki nyomatták. Állítólag több munkája kéziratban maradt. Ezek, sajnos, elkallódtak. Elmélyedő, erős akaratú és mélyen vallásos lélek volt. Szónokait, egyházi beszédeit az egyszerűség, a vallásosság és a magyaros stílusra való törekvés jellemzi. Életére vonatkozólag sok érdekes adatot őrzött kiadatlan családi naplója és

külföldi tanulmányútjának leírása. Az útleírás címe „Marsus ex Hungaria per Germaniam Trajectum usque ducens”, magyar címe „Útinapló, vagyis feljegyzése mindazon dolgoknak, amelyek Erdélyből való elindulásom óta a helvétákhoz, vagy ha Istennek úgy tetszik, a hollandusokhoz itt vagy amott átkelesem vagy tartózkodásom idején megjegyzésre méltók voltak.” Ennek az eddig kiadatlan naplónak első részében magyarul, második részében latinul meséli el Aranka György nyugateurópai útját. Aranka 1728. április 17-én indult el Marosvásárhelyről Kolozsváron át külföldre. Útleírása tele van érdekes, a kor viszonyaira és az akkori külföldöt járó magyar diákok útazására jellemző résszel. Már az út kezdetén, Szilágysomlyó mellett éjjel a mezőn hál, ahol nagy vihar lepte meg, de ez a fáradtsággal és nélkülözésekkel teli kezdet nem riasztotta vissza a tanulni vágyó székely ifjút útja folytatásától. Erdélynek búcsút mondva, Margittán és a porráégett Székelyhídon át Debrecenbe ér. Református hit-sorsosai mindenütt szeretettel fogadják, tanácsaikkal látják el és vendégszeretettel házaikat megnyitják a fiatal teológus előtt. Kecskemét, Cegléd és Pest meglekintése után, Komárom és Győr városaiban időzik hosszabban. Ez utóbbi helyen nagy sikerrel prédikált. A siker természetesen pénz is jelentett, mert a hívek az ügyesen beszélő teológus útiköltségéhez hozzájárultak. Július 5-én Bécsbe ér, ahol csodálatlalt bálmulja a Habsburg főváros építészeti remekeit. A Szent István templom különösen megkapja képzelését. „Ennek csodálatos terve és megépítése — írja Aranka — felülhaladni látszik az emberi ész minden képességét.” Bécsből Németország felé haladva, súlyos betegségbe esik és csak Istenbe vetett hite tartja benne a reményt, hogy valaha még viszontláthatja szeretett szülőföldjét. Útközben egy Németországból visszatérő magyar diákkal (Kőrösi) találkozik, aki értékes tanácsokkal látja el. Mindenütt a „bujdosó magyarok” nyomában jár. Svájcba érkeve Zürichben és Genfben tartózkodik több ideig, de meglekinti Bernet is, ahol „az éjjeli órákban csodálatos és leirhatatlan szépségű tűzijátékot” szemléli. A német protestánsok mindenütt szeretettel fogadják és lehetőség szerint anyagilag is támogatják. Ezekről a vallásos érzéstől áthatott hittestvérekről írja: „A nagy Isten fizesse meg ezeknek a szegény bujdosók iránti jótékonyáguk által hatalmas hitüket.” Genfben olyan jól megtanul franciául, hogy ezen a nyelven többször prédikál az ottani protestáns templomokban. Ugyancsak itten szerzi legértékesebb tapasztalatait a protestánsok lelkivilágáról és tudományos működéséről. Útleírásában felsorolja és jellemzi azokat a tudósokat, akiknek híres könyvtárak, vagy értékes tudományos munkásságuk volt. Svájcban kívül az északi protestáns országok hittestvéreit is meglátogatta, de erről az úttjáról leírása aránylag keveset szól. Külföldi tanulmányútjában Arankát az idegen népek megismerésének vágya és teológiai ismereteinek kimélyültséi szándéka vezérelte. Bárhová megy, mindenütt találkozik honfitársaival, vagy azok ott tartózkodásáról, munkásságáról szerzett értesüléseket. Sokszor vágyik haza és naplójában nem egyszer jegy fel ezt a mondatot: „Adja Isten jó végét bujdosásomnak.” Kívánsága végre beteljesedik. Értékes tapaszt-

* A Zágoni Aranka György naplóját és útleírását tartalmazó kézirat Kolozsvárt, Dr. Borbáth Samuné szül. Vajna Éva tanárnő tulajdonában van.

latatok és tudás birtokában 1731. október elején visszajön Erdélybe.

Aranka György komoly szakismeretekkel megrakodva, lelkében a nyugati világ színes képével, a bécsi Szent István dóm hitet sugárzó szépségével, a Jenő főherceg állatkertjének a csodálatos Keletet felidéző világának, a berni szemképrázató tűzijátéknak, a dunai hajózásnak, a genfi könyvtárak emlékével megteleve tér vissza. A fiatal theologusnak gyermekkori álma vált valóra. És most itt van Erdély földjén, a nagy lehetőségek és reményvesztések hazájában. Ott áll a református pápi pálya küzdelmes jövője előtt. Mögötte a közelmúlt gazdag élményei, előtte a fiatal szívnek határtalannak tetsző élet. Ekkor írja naplójában: „Minekutánna az Isten negyedfélszenteje tartó bujdosásomnak véget tön, haza menvén békével született földemre, nemzetségeim közé Anno 1731 ultimis octobris.“ Kenyérkereset után lát. Előbb Koronán tartózkodik rövid ideig, majd Ó-Tordán 1733-ben Bonyhai György püspöksége alatt pappá szentelik. Ez évben Marosvásárhelyre kerül Bonyhai püspök mellé képlánnak. A Bonyhai család nagyon szereti a fiatal theologust, aki nemsokára feleségül veszi a püspök Mária nevű leányát. 1732. szeptember 14-én széki papnak választják. Még ugyanazon hónap 28-án elfoglalja állását. Ettől fogva élete sora hosszú ideig Székhez köti, de egyházi tevékenysége kiterjed az egész felső Erdélyre és nevét hamar ismertté teszi. Élete az egyháza és családja iránti szeretetben merül ki. A családi-napló ezentúl csaknem minden évben vagy születésről, vagy halálról emlékezik meg. Aranka György mélyen vallásos lelkülete éppen olyan örömmel fogadja a világrajövő gyermekeit, mint amilyen megnyugvással veszi tudomásul halálukat. Az első gyermek felett érzett örömeiben írja be naplójába, hogy ez a lány „legyen valójában Liliom Isten házában.“ A következő évben újból lány születik, de ez korán meghal. Három év múlva születik az Aranka család reménye, gyászukban vigasztalója, az első fiúgyermek, György. A családi naplóban az apa szerető keze a következő szavakkal öröklötte meg a nagy eseményt: „1737. Szent Mihály 15. napjára virradóra sok szomorúságaink között ad az Úr Isten egy fiú magzatot, kit is elkereszteltettem az előtte csak harmadnappal boldogul kimúlt néhai t. b. emlékeztető nagyatyjának t. Bonyhai Simon György nevére, Györgynek. Adja az Úr Isten, hogy légyen mind nevének, mind szép virtusainak állhatatos követője.“ N. B. ennek keresztanyja. T. méltóságos Gróf Wass Dániel uram leánya, Wass Anis Kiasasszony.“

A széki pápi család öröme leirhatatlan volt. Hiszen nemsoká halott leányuk helyett érkezett más gyermek, de ez a gyermek fiú volt, fiú, aki az apja nevét tovább viheti, meg nem valósult álmait valóra válthatja. A kis fiú egészségesen fejlődik, a családi napló semmi rosszat nem jegyez fel egészségi állapotáról. Úgy látszik gyermekkorában nagyobb betegség nem érte. A népes pápi család közben tovább szaporodik, 1739-ben újból leány születik, akit Erzsébet névre keresztelnek, 1740-ben pedig két fiú ikerrel gyarapszik a család. Az egyik, Ferenc, korán meghal, a másik Dániel, hosszú életet élt és később ő veszi át a családi napló vezetését. 1742., 44. és 45., a születés és a halál esztendői, az örömet szomorúság és újból öröm váltja fel a boldog családi életet élő pápi házban. A családi élet aggodalmi és örömei közé változást hoz a marosvásárhelyi egyház meghívása. Aranka számára nagy emelkedést jelentett a vásárhelyi papság, ahol szívesen hallgatták szónokait, de az egyházközségben valószínűleg sok ellensége lehetett, mert naplójában említi, hogy ott sok „injuriát“ kellett elszenvednie. A vásárhelyi paposkodás után ismét visszakerül Székre, de ezuttal esperessé választják. Élete nagy eseménye az 1760-as év, amikor Borosnyai János püspök halála után a választókat Magyarigenbe hívták össze.

„N. B. — Az Úr Istennek maga házán is gyakori szokott ítetleiből 1760-nadik esztendőben tavasszal ki szollítá Isten Tisz. Borosnyai L. János uram circiter 11 Martii, azonban alig temetheték, el ő kegyelmét és

a' generalis notarius Tisz. Szathmári Sigmund ő kegyelme is (kire mindeneknek szemei néznek vala, mint igen ritka és drága ajándékokkal bíró emberre) nagyírt hirtelen meghala 12 Aprilis, mely időtől fogva püspök és generalis notarius nélkül maradván az Erdélyi Sz. Papság, recidalt az inspectio a Méltóságos Supremum Consistoriumra. Honnan is botsáttaték ki pro 15 Junii generalis gyűlésre való convocatoria, Méltóságos Statum Preasidens Gyalakuti L. B. Groff Lázár János ur ő Exellentája conceptusa és sollicitudoja által M. Igenbe. Hová is öszve gyűlvén 14ta déli után megparancsoltaték, hogy kiki az oda megjelentek közül kész/tené másnap reggelre voxokat 3nat pro superintendente, 3at pro notario candidálván és azok közül választván a' ki tettezenék pro sua libertate. Így azért a' meg irt napon fel gjiült sereg bé vive eléb a superintendensre való voxot, noha igen sok felé ment, de kivált kettőre számossabb: mert én reám 19, Tisz. T. Theol. Professor Veresioi Görgj uramra méne 36, kihez tévén a Méltóságos Curatorok is a' magok voxokat, ő kegyelme inauguráltaték, kit Isten szükséges kegyelmeivel fel és éltesen. E' meglévén, 'özve szedék a' notariusi voxokat és találtaték, hogj én reám méne 27 vox, mellyeket combinálván a' fellyebb meg irt püspeki voxal, mely is volt 19, telék 46 ra, és a' magokét is hozzá tévén, bé eskettetem és functiohoz kezdék. Mely hivatalnak hasznoson és épületesen való viselésére adgyon az Úr Isten értelmes szívet és elegendő segedelmet.“

Az új munkaterület nagy megtiszteltetés számára és érdemei elismerésének méltó kifejezése. 1762. október 3-án meghalt a felesége. „Hosszas, száraztó és éppen elfogyasztó nyavalyái után kiszóllítá Isten az én világi életemnek hűségés párját, kedves Bonyhai Mária-mat, bölcs gazdasszonyt, hűségés feleséget és a párját ritkán találatható tudós keresztyén asszonyt stb. nekem és két ágon lévő hét gyermekeimnek elfelejtethetlen szomorúságunkra. Kit is solemnis tisztességllel koporsóba tetettem. 8 Xbris.“ „Adjon Isten neki boldog feltámadást, nekem pedig és árváimnak békességés, túró szívet.“

Aranka György felesége mintaképe annak a protestáns asszonytípusnak, aki csak a családjának élt. Bonyhai Mária, a püspök-leány 11 gyermeknek adott életet, ezek közül halálakor csak hét élt, de mind a hét testvér szent örökségként hordta azt a lelkületet, amit szüleinek köszönhetett. A nagy bánatot nemsokára öröm váltja fel. Az 1765-ben meghalt Veresioi György után, aki felett Aranka tartott gyászbeszédet, rászállt a megtisztelő állás betöltésének gondja. Élete legszebb álma teljesült ezzel. Az idős korban ért nagy megtiszteltetés azonban nagy munkát jelentett. „Ettül az üdültől fogva — írja naplójában — reám szálla a püspeki nagy teher. Én küldöttem convocatoriákat is pro Synodo generali Marosvásárhelyre, holott solemniter béeskettetem a hivatalba sokak örömmel. Confirmáltam diplomaticae a királyi felségtől 1766-ban és solemniter meg esküvém a király hűségére, méltóságos gróf tzegei Wass Adam úr és tekintetes nemzetes Keczei Sándor őkegyelme praesenciaikban die 9 Iulii Anno eodem.“ — Aranka György azonban ezt a dicsőségesen szép terhet nem sokáig viselhette. Mindössze két évig állott az erdélyi református egyház élén, de azallat feladatát hívei megelégedésére végezte. Hatvanhét éves korában hirtelen meghalt. A családi naplóba most már Dániel, György öccse írja be a szomorú hírt. Megemlékszik apja püspökségéről, „amely hivatalt nagy dicsérrellet és kedveséggel viselt is 1767-ik esztendőben juniusnak 9-ik napjág. Ugyanis juniusnak 5-ik napján, mely is esett pénteken, pünkösd előtt reggel templomból kijövéen néhai édesanyánk egészségesen, délelőtt váratlanul rothasztó forró hideg kilelé és öt napig tartó sú'vos nyavalyája u'án majd épen utolsó lehetelég ép élmevel lévén juniusnak 9-ik napján estvéli 11 és 12 óra között lelkét teremőjének nagy buzgósággal megadá életének 67-ik esztendejében. Aki is eltemtetett két prédikációval, egyiket néhai generalis notarius Désy György uram, a másikat belheleni pap Szathmári György uram a széki

gyűlés a javaslatot egyhangúlag elfogadta és határozattá emelte. Következett a lelkészképzésről és lelkészképesítésről szóló szabályzat tárgyalása. Tekintettel arra, hogy a szabályzat főképpen azokat a kiegészítéseket és javításokat tartalmazza, amelyeket már az előbbi egyházkerületi közgyűlések és az Igazgatótanács végeztek, a közgyűlés a javaslatot minden nagyobb vita nélkül elfogadta. Névszerinti szavazással elfogadta és jóváhagyta a közgyűlés a nyugdíjintézeti jelentést, továbbá a nyugdíjjárulékok új megállapítását, valamint a nyugdíjak és özvegyi ellátások felemelését. Tudomásul vétetett a zsinati választások bejelentése. Örömmel vette tudomásul a közgyűlés az új középiskolai vallásitanítási tanterv, az iskolák élet- és munkarendje és az új középiskolai vallásitanítási tankönyvek elkészítéséről szóló jelentést. Az egyházkerületi közgyűlés elrendelte, hogy minden gyűlekezeten, vasárnap délután kátémagyarázatok tartassanak. Különböző költségvetések és számadások bemutatása következett, amelyeket a közgyűlés egyhangúlag fogadott el. Következő jelentős előterjesztés az egyházkerületi sajtó bizottság és a vele kapcsolatos sajtóiroda szervezésére vonatkozott. A javaslatot a közgyűlés egyhangúlag fogadta el. A sajtó bizottság hatáskörébe utalta az egyházkerületben megjelenő egyházi lapok és iratkeresztések számontartását, irányítását és támogatását. E bizottság feladata: a) a szellemi kapcsolatok kiépítése az egyes lapok szerkesztői között; b) segíteni a lapokat, hogy az egyetemes egyházi érdekeket minél eredményesebben szolgálják; c) sajtóértékeket rendezni; d) számontartani az egyes lapok munkaterületeit; e) megállapítani annak módjait, hogy az egyes lapok miképpen támogatják egymást; f) módokat keresni az egyes lapok előfizetői táborának a növelésére. Kimondta a közgyűlés egy sajtóiroda felállítását, a sajtó-bizottság vezetése alatt működnék. A sajtó bizottság tagjai, hivatalból a hivatalos lap szerkesztője, az egyházkerületi belmissziói előadó és az egyházkerületi iratkeresztés vezetője, elnöke a püspökhelyettes, ezeken kívül 3—3 lelkészi és nem lelkészi tag. A közgyűlés megválasztotta a bizottságot. Elnök: dr. Tavasz Sándor püspökhelyettes, tagok: dr. Imre Lajos, dr. Darkó Ákos, Kádár Géza, Maksay Albert, László Dezső, dr. Bene Ferenc, báró Kemény János és dr. Szász Ferenc. Volloncs Miklós kézdi esperes a gyergyószentmiklósi missziói lelkészi állás betöltése ellen, mivel szabálytalan, óvást emelt. Miután Püspök úr igazolta, hogy csak az S. Nagy Béla kinevezését tartotta helyesnek, az adott esetben, kérte a közgyűlést, hogy a kinevezést hagyja jóvá, ami meg is történt s a közgyűlés a püspöki kinevezést megerősítette. Következett az óromániai egyházmegye szervezeti szabályzata. Az Igazgatótanács ugyanis, míg az óromániai egyházmegye egyházmegyei kiépítése megtörténne, megfelelő lelkészi állások szervezeteinek, csonka szervezetet javasol az egyházmegyének. A javaslat ellen többszörös kifogást emelt Tökés Ernő esperes, a közgyűlés azonban a sok bizottsági tárgyaláson átment javaslatot változtatás nélkül elfogadta. Közgyűlés tudomásul vette a következő rendes tanári meghívásokat: Báthory Jolán kolozsvári leányfőgimnáziumi, Szabó József sepsiszentgyörgyi kollégiumi, Debreczy Sándor sepsiszentgyörgyi kollégiumi, Boerné Léber Margit székelyudvarhelyi tanítóképzőintézeti, Kissné Seprődi Anna sepsiszentgyörgyi leánygimnáziumi és Királyné Csathó Anna székelyudvarhelyi tanítónképzőintézeti rendes tanárok meghívását.

A közgyűlés szombaton este 9 óráig tartott. A harmadik ülés vasárnap reggel fél 9 órakor kezdődött. A különböző jelentések kerültek bemutatásra, amelyeket a közgyűlés mind elfogadott és a különböző javaslatokat az Igazgatótanács elé utasította. Végül számbavették a felszentelésre jelentkezett ifjú lelkészek és pedig a következők: 1. Koszta István magyarrégi rendes lelkész, 2. Bányai Béla esztényi helyettes lelkész, 3. Fülöp Lajos, széki s. lelkész, 4. Bodrogi János marosvásárhelyi koll. h. tanár, 5. Csekme István csorbordi gazdasági iskolai h. tanár, 6. Kónya László csorbordi gazdasági iskolai felügyelő-lelkész, 7. Gyenge Áron

barátosi s. lelkész, 8. Szilágyi János feldobolyi h. lelkész, 9. Kovács István kovásznai s. lelkész, 10. Nagy Lajos püspöki titkár, 11. Biró Ferenc székelyudvarhelyi s. lelkész, 12. Bak Sándor újszékelyi rendes lelkész, 13. Nagy István kolozsvári s. lelkész, 14. Nagy József magyarfodorházai r. lelkész, 15. Moryay Pál brassói s. lelkész, 16. Csia Kálmán brassói s. lelkész és 17. András Gusztáv nagyenyedi koll. h. tanár. Számbavétel után Püspök úr beszédet intézett a felszentelendő ifjú lelkészekhez. A közgyűlés bezárása után a Püspök úr és a főgondnoki kar vezetése mellett a közgyűlés tagjai a Farkas utcai templomba vonultak. Az istentiszteleten a felszentelési prédikációt Maksay Albert teológiai tanár úr tartotta II. Kor. 4:7 alapján. A lelkészszentelés a megállapított szép liturgia szerint ment végbe. Istentisztelet után üdvözlések voltak, a régi szép erdélyi hagyományoknak megfelelően. T. S.

Egy anya a következőket jegyezte be leánya Bibliájába: „Vagy ez a könyv fog téged visszatartani a bűntől, vagy a bűn fog visszatartani ennek a könyvnek olvasásától.

A francia forradalom idején egy este a szabad ég alatt szónokolt valaki az egybegyűlt sokaság előtt. Mindent eltörölünk, mondá, ami Istenre emlékeztet. Erre a hallgatóság közül valaki hangosan felkacagott. „Mit nevet“ kérdezte a meglepett szónok. A csillagokra néztem, válaszolt emberünk és azon nevettem, hogy hogyan fog ön oda felmenni, hogy azokat eltörölje.

Egy mozdonyvezető, aki nagy kedvelője volt a szeszes italnak, egyszer kis piros zászlót hozott kislányának játékszerül s mindjárt meg is magyarázta, hogy a piros zászló a vonatra nézve veszélyt jelent. „Megállítanád a vonatot, ha piros zászlót látnál?“ kérdezte a kislány. „Természetesen“ felelt az apa. Másnap reggel az apa a piros zászlót a pálinkás üveghez kötve találta.

Magyarországon a vallásitanításnál egy új segéd-eszköz igénybevételének a gondolatát vetették fel A vallásitanítás keretében dolgoztatás bevezetését. A gondolat felvetője a II—IV. osztályban vezetett dolgoztatás, míg az V—VI. osztályokban az önálló fogalmazást ajánlja. Ezt követné az elbírálás és nem dolgozat javítás. Az elbírálás nem számjegyekben nyerne kifejezést, hanem a gyermek öszlőnzését, fékezését, fejlődését célzó megjegyzésekben.

A sárándi (Magyarország) református gyülekezet lelkipásztorja és igazgató-tanítója vezetésével húsz iskolásgyermek látogatást tett a beregmezei Kigyó és Nagymuzsa református gyülekezetben. A kigyósi gyülekezetnek szép úrvacsorai kelyhet, a nagymuzsai ref. iskolának pedig szép selyem zászlót vittek. Lélekemelő volt az öt napi együttléte, naponkénti istentiszteleteivel.

A magyarországi szomódi gyülekezet 2000 P (kb. 60.000 lei) értékben templomát kívül belül teljesen megújította abból az alkalomból, hogy most volt 50. évfordulója a templom építésének és felavatásának. Ez a törpe kis gyülekezet a 2000 P-öt saját erejéből, rendkívüli adóképpen fedezte és a rendes adószedés napján egy nap alatt be is fizette. Ebben a gyülekezetben 30 év óta nincs adóhátralék, pedig az egyházi adót minden évben csak egyetlenegy napon szedik. Ezen a napon befolyik az egész,

Irodalom és Művészet

■. Értesítés. Tisztelettel értesítem azokat a testvéreimet, akik „Számadás“ című könyvemre előjegyezni szívesek voltak, hogy könyvem 1940. február 1-re pontosan meg fog jelenni. A Minerva könyvkiadóvállalat még január hó 15-ig kedvezményes árban (180 lei) előjegyzéseket elfogad. A megrendeléseket kérem a következő címre: Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet, Cluj, Str. Baron L. Pop 5. küldeni.

Testvéri üdvözléssel:

Vásárhelyi János, püspök.

Sipos Géza: Tűz és Só.

— Prédikációk. Szerző kiadása. Kolozsvár, 1939. —

Néhány évvel ezelőtt az egyik ismert francia protestáns folyóirat cikksorozatát kezdeményezett az igehirdetés válságáról. A hozzászólók legnagyobb része beismerte, hogy az igehirdetés valóban válságba jutott. A válság okát egyesek formai és szerkezeti okokban, mások tartalmi vonatkozásokban keresték. Legnagyobb részük azonban megegyezett abban, hogy az *igehirdetők tekintélyes többsége nem mer, vagy nem tud a mai ember mai kérdéseiről beszélni* az igehirdetés alkalmával. Más szóval, nem merik az Ige által megítélni és megvilágítani a mai kérdéseket. Elszakadtak ezektől s így a hívek, különösen a művelt középosztálybeliek elkerülik a templomot, vagy pedig, ha el is mennek oda, akkor unatkoznak. E megállapítások végeredményben rámutattak az Ige *tiszta és bátor hirdetésének* elengedhetetlen szükségességére. Isten Igéje minden kérdést megítél, amely a mai embereket izgatja és foglalkoztatja — s az igehirdetőknek hirdetniük kell a rájuk bízott üzenetet. Különben gyávák, sőt árulók. De ha tisztán és bátran hirdetik Istennek a mai kérdéseket megítélő Igéjét, akkor a hívek nem fograk unatkozni a templomban és megszűnik a válság.

Akik hallgatták Sipos Géza prédikációit Kolozsváron vagy Torván, azok ráismertek a fenti megállapítások igazságára. Ez a harmincöt prédikáció, melyet szép kiállítású könyvében olvashatunk, minden részében aktuális. Mai embereknek szól, mai kérdésekről és néhol szinte vakmerő bátorsággal érvényesíti a Szentírás üzenetét. A beszédek között vannak egészen különleges alkalmakra írottak, mint pl. a 32. és 34-ik — mások viszont a nagy ünnepek alkalmával hangzottak el. Vannak olyan beszédek is, melyek egészen sajátos erdélyi magyar református viszonyokra vonatkoznak.

Sipos Géza beszédeit *elsősorban* a már említett *bátorság* jellemzi. Isten Igéjének üzenetét olyan kérdésekben és olyan keménységgel meri hirdetni, ami ma, sajnos, elég szokatlan dolog. Pedig a mai emberek ezt várják: meghallani, mit akar Isten a mai helyzetben. Ennek megmondása mindig nehéz volt; ma különösen képen az. Széleskörű világtájékozottság, a Szentírás nagyon alapos ismerete kell a mai igehirdetéshez. És ezenkívül az elmondás bátorsága.

Szerzőben megvannak ezek a tulajdonságok. Némelyik beszéde annyira aktuális, annyira megdöbbentően nekünk szól, hogy a megjelenésük nehézségekbe ütközött. Itt-ott átirásra, szelídítésre került sor, mert Isten Igéjének tiszta és kemény hirdetését némelyek veszedelmesnek ítélik.

A beszédek nyelvezte egyszerű. Középosztályhoz tartozó református hívek előtt hangzottak el, de földműves gyülekezetek is megértik. A szerző nagy olvasottságról, a helyi gyülekezet és az egyetemes egyház kérdéseinek alapos ismeretéről tesz tanubizonyosságot. Ezeknek tárgyalása szorosan összefügg: a helyi kérdések

egyetemes vonatkozásokba szélesednek, míg az egyetemes egyház és keresztyénség nagy kérdései helyi alkalmazáshoz vezetnek.

Szerkezetiileg itt-ott lazaságot fedezhetnénk fel, ha kimondottan ennek a szempontnak a megvalósítását keressük. Am a gondolati egység valamennyinél megvan. *Szerkezetiileg pedig Sipos Géza beszédeinek legerősebb része az alkalmazás.* És ez nagyon örvendetes dolog, mert a mai beszédek legnagyobb része épen itt sántít.

Sipos Géza könyvének értékét és aktuális voltát az is bizonyítja, hogy a nyomtatott példányoknak már több mint $\frac{3}{4}$ része elfogyott. Nemcsak igehirdetők, de egyszerű igehallgatók is szép számmal szerepelnek a könyv vásárlói között. Valóban, ezek a beszédek nagy segítséget jelentenek a mai kérdések keresztyén megítélésében.

Bizonyosak vagyunk benne, hogy Sipos Géza könyvének még meg lévő 80—90 példánya is rövid idő alatt elfogy. Különösen igehirdetőknek nagyon szükséges és hasznos az ilyen egyházi beszédek olvasása.

Btró Sándor.

Az erdélyi magyar színészet hőskora.

— Minerva. Kolozsvár, 1939. —

Pár hónappal ezelőtt jelent meg ez a gondosan kiállított könyv dr. Jancsó Elemér *Erdélyi Ritkaságok* című, most megindított sorozatos kiadványainak első kötete gyanánt. Tartalmazza Nagy Lázárnak, a régi Kolozsvár nagyérdemű főbírájának visszaemlékezéseit az *Erdélyi Nemzeti Játékszínnek, Magyar Játéktársaságnak* eredetére vonatkozóan s fennállásának, viszontagságainak a történetét 1821-ig, a közház megnyitásáig. Hála illeti Jancsó Elemért az Erdélyi Ritkaságok megindításáért, a nemes elgondolásért, hogy e vállalatában erdélyi irodalmunk és művelődésünk kiadatlan és értékes emlékeit szándékszik napvilágra segíteni. Ennek a már kezünkön levő kötetnek az ismertetése kapcsán is felhívjuk e tiszta szándékú vállalkozásra az ilyenek iránt érdeklődőknek a figyelmét. Segítsék Jancsó Elemért erkölcsi és anyagi támogatásukkal.

Jancsó Elemér, a kiadó, Nagy Lázár *visszaemlékezéseit* részletes tájékoztató bevezetéssel látta el. Ebből a bevezetésből megtudhatjuk, hogy az emlékirat anyaga, amelynek eredeti kéziratát Jancsó birtokában van, az erdélyi színészetnek kezdő éveire vonatkozólag főbb adataiban feldolgozást nyert az eddigi színház történeti szakmunkákban, különösen *Ferenczi Zoltánnak* jeles munkájában: *A kolozsvári színészet és színház története. Kolozsvár, 1897.* A 100 kézirat-oldalra terjedő műnek a kiadására eddig azonban sem Ferenczi, sem utána mások nem gondoltak.

Az emlékirat bevezetéséből (*Kenderesi Mihály* kormánybiztosi tanácsoshoz intézve), négy szakaszból és még egy végső jegyzésből áll. E keretben helyezkednek el a kolozsvári nemzeti színház *hőskorára* vonatkozó feljegyzések 1792. november 11-ével kezdve — „amidőn a gróf Rhédei Mihálynak bérbe fogadott szalájában a legelső játék előadott“, 1821. március 12-ig, amikor „az új nemzeti játékszín épülete kinyitott“. Az emlékirat olvasása közben igazat adunk a kiadónak, hogy a tárgyba való elmélyedés, az előadás közvetlensége, az adatok megbízhatósága magasan kiemeli Nagy Lázárnak ezeket a színház történeti visszemlékezéseit a többi kortárs hiányos feljegyzései közül. Bizhatunk benne, hiszen a meginduló történet főszereplője volt, részt vett a színház építésében s hosszú éveken át igazgatója is volt a színháznak.

Éltre kelnek a műben az akkori Erdély vezető egyéniségei, a *Bánffyok, Wesselényiek, Telekiek, Jósikák*, ott élnek a kor küzdelmeiben, a magyarságért égő szeretettel szívükben, ebből a meleg szeretetből és egy jobb jövőre hitéből, amellyel szüntelenül tele volt a szegény vándor aktoroknak is a lelke, ebből született meg az erdélyi magyar színészet: tehát égő áldozatból és hitből. Az áldozat és a hit adott Erdélyben közházat a magyar színpadnak, hogy ebből az első magyar kö-

H I R E I N K

színházból induljon azután később el a dicsőség útján annyi kiváló színészhetségünk. Amint forogatom e kiadvány leveleit, a száraz felsorolásokból életek kelnek ki, nevek bukkannak fel, amelyek jó száz évvel ezelőtt lázba hozták Kolozsvár közönségét, rajongásoknak és forró hevületeknek lettek tárgyai. Elég közülük a viszszaemlékezésekből egynek-kettőnek a nevét felelegetni s itt áll előttünk *Kócsi Palkó János, Gidófalvi Jancsó Pál, Székelyné Ungár Anna, Kántorné Engelhart Anna*, aki a székesfehérvári társulathoz ment át, *Pergő Celsztin, Néb Mária, Pataki Anikó* és mások, akik mindannyian méltán tarthatnak számat a megemlézésre.

A kiadvány kiállításán is meglátszik, hogy nemes szándékkal készült. Jancsó Elemér áldozatos szeretetéből az emléktanyag illesztésére egy egész csomó fénykép teszi még becsesebbé és szebbé a könyvet. Így megtaláljuk benne a régi Farkas-utcai színházat, a Rhédey- és a Pataki Sámuel-féle háznak a képét, a sétatéri favázas, régi nyári színpad, egy sereg korabeli színlap, színházat pártoló főember képe, színészek fényképei, mind arra szolgál, hogy érdeklődésünket a kor művelődési mozgalmairól felkeltse, annak törekvéseit, embereit hozzánk közelebb hozza.

Nem mulasztatom el ennek a pár soros ismertetésnek a végén újra felhívni a figyelmet erre a nagybecsű színház történelmi kiadványra, kérve a közönség pártfogását, mert az Erdélyi Ritkaságok további kötetei csak hathatós pártfogás mellett jelenhetnek meg.

Flna Gerő.

Megjelent a jugoszláviai reformátusok új énekeskönyve. Zsoltárjükről hittestvéreink a következőket írják: „Ez a legrégebb énekeskönyv, mert a zsoltárok Szenczi Molnár Albert legrégebb kiadása szerint teljesen és módosítások nélkül, az összes versekkel benne vannak. Legrégibb, mert a kottája is aszerint van átírva, ahogy a legöregebb zsoltárokban 1608-tól lenyomtatották... mert a leg több ének van benne a régi énekeskönyvünk dicséreteiből... mert az új énekek legnagyobb része a reformáció korából való, feledésbe ment szép, kegyes énekekből áll.” Az énekeskönyv előszavát Kálvinnak az 1543. évi zsoltárkiadásához írt előszava szolgál. Gyökeres újítást jelent a káté nyomán haladó „Hitvalló énekek” beosztása. Összesen 340 dicséret van az új énekeskönyvükben. Ezek közül 50 Halleluja és Hozsanna-ének, 30 felálló és 37 temetési ének. Az énekeken kívül helyet foglal a 736 oldalas könyvben a teljes Heidelbergi Káté, azonkívül imádságok, valamint dr. Ravasz László püspöknek négy elmékedése az úrvacsoráról.

Két magyar dalgyűjtemény. Nemzeti létünk még sohasem élt át olyan válságos időket, mint ma. A magyarság ősi értékei: a tiszta magyar beszéd, a népművészet, a magyar dal — idegen divatok pusztító hatására — hovatovább egészen háttérbe szorul. Magyarország református ifjúsága megmozdult, hogy gátat vessen ennek az öncsonkításnak. A Református Ifjúsági Mozgalom 20.000 példányban adta ki kis daloskönyvében a magyar népdalaink 40 s régi egyházi zenénk 10 válogatott darabját. Ára 2 darabnak 25 fillér (15 Lei). De ugyanennek a célnak szolgálatába állított az ifjú Erdély is, amikor 1936-ban kiadta *A Mi Dalaink* című ifjúsági daloskönyvet. Azóta már a negyedik bővített kiadása is megjelent ennek a valóban értékes és hiányt pótló könyvnek. A 155 népdalt tartalmazó dalgyűjteménynek az ára 15 Lei.

Hollandia királynője egy nagy ünnepségen többek között ezeket mondta: „Krisztus Mindenek előtt! Ez volt eddig a vezércsillagom. Remélem, hogy életem utolsó lehetéig hí is maradok ehhez.” Jó hallani egy államfő ilyen államfő bizonyágtévesztését a divatos vérimádat idején.

Tasnádi Nagy András, akit időközben a magyar képviselőház elnökeké választottak az elhalt Darányi Kálmán helyett, a ceglédi presbitériumi kongresszuson a presbitériumi kormányzat egyházi és nemzetnevelés jelentőségéről tartott előadást.

Előjáróban Cegléről, mint Kossuth városáról emlékezett meg: az ő életének, pályájának kialakulásában nem kis része volt protestáns lelkületének s benne a protestáns szellem nevelőhatása szinte a legerőteljesebben nyilvánul meg. Majd így folytatta:

— A liberális korszakkal szemben, amely az egyén szabad érvényesülésében látta az ideált, a háború után előtérbe lépett a legösszefogóbb, legkonstruktívabb gondolat: a nemzetnevelés s megkezdte építőmunkáját az iskolában, levele-intézményben, cserkészletben, hadseregben, mindenütt, ahol a nemzeti jövő formálódik.

Tasnádi Nagy András miután megállapította, hogy a magyar református egyház nem volt soha tiszta-presbitériumi kormányzat alatt, így szólt: talán nem is lennének igazán jó kálvinisták, ha elégedetlenkednénk emiatt és nem gondolnánk meg, hogy bizonyára így legjobb számunkra, ahogyan adatait s annyi buzdó lélek erejével fejlődött és gyarapodott. A presbitériumi elv erőteljesen áthatotta s szátaival át-meg-átszővi ma is egyházi életünket s ádásosan, nevelőleg munkál itt is és nemzeti életünkben is. Eltörli a papi és világi elem éles megkülönböztetését, a komoly, szent felelősségtudat iskolájává teszi az egyházat s ezzel emeli, de emeli a társadalmat is. A presbitériumi kormányzatban felolvad a szabadságnak és rendnek ellentéte: testvériségben megfér egymással a szabadság elve, amelynek a gyakorlati valóságát Isten törvénye korlátozza és a rend elve, amelyet az Isten törvénye parancsol. A presbitériumi rendszer a testvéritelenség helyére, mely Káin szavából süvit bele a szeretet nélküli való világba — a testvériségig menő igaz felelősséget állítja. A presbitériumi nemcsak elintézi egyháznak ügyes-bajos dolgát, de arra is vigyáz, nehogy az ő egyházában bárkit lelki károsodás érjen; a jó presbitériumi felveszi mások terhét és csak akkor nyugszik, ha mások könnyét letörölni tudja. A szolgálat lelkiét vízi tehát bele az egyházba, enélkül nincs igazi presbitérius. Ez a kormányzat a legtisztább, legszebb önkormányzat példája, mintája az autonómiáknak, ami viszont tegmagasabbrendű életformája a társadalomnak, sőt a legjobb állampolgári és nemzetnevelő iskola egyben. Magam intézem a magam dolgát, nem felelek senkinek, csak, de ez annál súlyosabb felelősség, felelek a mindenható Istennek. A XVII. század vége felé, a barokk kellős közepén a presbitériumok padjain egymás mellé került a jogtalan jobbágy és a hatalmas földesúr... A presbitériumi kormányzat kicsiket és nagyokat Isten előtt adataosságra tanít és bátor helytállásra az emberekkel szemben; kiegyenlített nagy társadalmi ellentéteket, közelebb hozza egymáshoz az embereket, türelmeire oktat, kihúzza a gyűlölködés méregfogait, elcsillítja az irigykedést és leszereli a gögőt; mindennapos gyakorlatában meggyőzi az embert a maga gyarlóságáról, de megmutatja neki a Kegyelem örök forrását is; a gyengét, az alantabbjáról emelkedésre serkenti, a tudatlant tanulásra biztatja, a magasan állót arra, hogy szeretettel lehajoljon. Így alakul ki a református magyar parasztagzda komoly, józan, értelmes, tisztességtudó, de öntudatos típusa; az, aki félelem nélkül járja az élet útját, mert Isten kezében tudja magát, ezért félelem nélkül tud meghalni is, hitével nem hangoskodik, de bizvást tudja, hogy: akár élünk, akár meghalunk, az Úrél vagyunk. „Ennek így kellett lennie!” — azt hiszem, ha meg nem nevezném is, tudná mindenki, hogy a kálvini predesztináció lelkének e kicsendítése Tisza István szájából való...

Részletezte Tasnádi Nagy András a presbitériumi nemzetnevelőhatását a női lélekben; — ez a szellem a legválságosabb időkben tartotta fenn független, nemzeti

államiságunkat. Isten kezében vagyunk, az Ő kezében tudjuk a mai nehéz, próbatételekkel teljes időkben is egyházunkat, hazánkat, nemzetünket. Ősi presbiteri egyházunk lelke megerősít bennünket ma is...

Osloban gyűlést tartottak a dán, norvég és svéd Ker. Ifj. Egyesület és a Ker. Leányegyesület kiküldöttei, amelyen elhatározták, hogy megindítják a foglyok és menekültek között Európában a lelki gondozást.

A svéd érsek rendelkezésére folyó évi október 15-én Svédországban, minden templomban imádkoztak a finnekért.

Németországban egy kimutatás szerint a német újpogányság híveinek száma a régi birodalomban 3 millió, vagyis minden huszadik ember újpogány.

A finn lapok tele vannak az imádkozásra, harci készenlétre és takarékosagra való felhívással, a lapok közlik a finn püspöki kar közös pásztorlevelét, melyet az orosz tárgyalások megkezdésekor bocsátottak ki. A templomokban külön imádrákat tartanak. Az összejöveteleken egyre gyakrabban csendül fel az ajkakon az „Erős vár”-unk. Ez az ének mindig kedves volt a finn nép előtt, de ezekben a nehéz napokban újra megleve-nezett minden időszere. A katonalelkészek ezen a címen indítottak meg a bevonult katonák részére egy vallásos újságot is. A gyűlekezetek pedig a gyűlekezetek házakban estéket rendeznek a bevonult katonák számára.

A budapesti református vallásosoktatók testülete többszáz zsolnárt juttat el karácsonyra a szegénysorsú iskolás gyermekek részére.

A Református Egyetemes Konvent tankönyvízügyi bizottsága pályázatot hirdet a református népiskolák VII. osztálya számára szükséges vallásosoktatási tankönyvre. A pályaművek beadási határideje 1940 febr. 1.

„A nő megváltozott helyzetéről” Ravasz László dr. püspök tartott előadást a budapesti Lorántfy Zsuzsanna Egyesület szeretetvendégségén. Beszélt az „elkeseredett harc”-ról, amely az utóbbi évtizedekben a nő és a férfi között kialakult. Az a társadalom — úgy mond a püspök, — ahol a nő a férfival egyformán igyekszik kenyérkereső lenni, ellenséges a családi életre nézve, az ilyen társadalom pedig beteg, pusztuló, a család elhanyagolása — a szovjet gondolatához vezet el, ahol a család immár feleslegessé válik. A feleslegessé vált családdal pedig a társadalom elvesztette arra való jogcímét, hogy emberi társadalomnak nevezzzük. A német gondolkozásmód megindította az ellenáramlatot: bátran és határozottan vallja, hogy alkatánál fogva a nőnek legmagasabbrendű feladata hitvessé és anyává lenni. Németország hathatós intézkedésekkel elő is segíti a férjhezmenést. A nőnek természetesen megvan a közéleti hivatása is: a nevelő, segítő és gondozó szeretetmunkában kell nagy nemzeti hadseregé válnia, az új társadalmi berendezkedésben döntő feladata lesz annak a nőnek, aki természetétől vett adottságának megfelelő nemzetgondozó, nemzetéptető hivatást tölt be. A nemzetcsalád élete megszervezett női gondozó szolgálat nélkül olyan sivár, mint egy kaszárnya vagy egy agglagénylakás. A világ nagy változások előtt áll, de az egyház is: elválnak egymástól a látható és láthatatlan egyház, ez lesz az ítélete és ez a reménye is. Például Oroszországban nincs látható egyház, de van a

szívek mélyén láthatatlan egyház, a gyökerekből fog megint kihajtani a tenyészet. Viszont Európának más területein a látható egyház, mint hatalmi intézmény hivalkodóbb, mint valaha s kiderül a megpróbáltatások idején, hogy az egyház kerítésein belül egyházpolitikát üző emberek jórésze hitetlenebb alapjában véve a pogányoknál. Az a nagy feladat vár tehát erre a nemzedékre, hogy ezen a válságon Krisztus anyaszentegyházát úgy vezesse át, hogy a látható egyház történelmi szervezete minél inkább megtelítődjék a láthatatlan egyház örökkévaló és halhatatlan erőivel. A nagy változásokban egy a maradandóság: megragadni azt, ami örök és változhatatlan, mert minden elvész, átváltozik, csak az marad meg, aki a múlt időben ezt az örökkévalót megtartja. Ez az örökkévaló pedig Jézus Krisztus.

Hittől szakadásnak teljes megörvoslása címen fordította le Laskai János csendi, illetőleg nyirbátori lelkész 1644-ben és Bethlen Istvánnak ajánlotta Vede-lius Miklós genfi prédikátor „az állhatatosoknak és el-eszetteknek javokra” írt hitvédelmi könyvét. Nagyon szükséges munkát végzett, mert valóban szükség volt, hogy „közölje a magyarokkal is micsoda veszedelembe ejtik akkor nagy sokan magukat, mikor némelyek adománnyért, némelyek a büntetlenségért, pompás házasságért, jószágoknak vásárlásáért, sokan csak száraz ígertekért, avagy a nagy embereknél való kedvességért is minden erőltetés, avagy kényszerítés nélkül ily könnyen megváltoztatják vallásukat”.

Az 1644-ben megjelent munka, amely sok tekintetben ma is aktuális, második részében a hittől szakadásnak a következő kilenc „fedezetését” sorolja fel.

1. A mások példái.
  2. Okos emberhez illik magát az időhöz alkalmaztatni.
  3. A pápista vallásban is idvezülhetnek az emberek.
  4. Az Anyaszentegyház nyomorult állapotja és a pápistáknak boldog szerencséjék.
  5. A nyomorúságok és kárvallások, melyeket az evangélium vallóinak külön-külön fel kell venni, úgymint: a halál, a fogság, tisztékben és méltóságokban való kisebbedés, szegénység, gyönyörűségekkel való megváltás és végezetre számkivetés.
  6. Annak jutalma, avagy a tisztességek és e világi gazdagság, melyeket abból remélnék.
  7. A szükség és a kényszerítés.
  8. Ámbár valaki külső színel pápistává legyen is, avval mindazonáltal nem tagadja meg az Istent, mert hihet szívében s az igazságot is megtarthatja.
  9. A szándék, mellyel akar még idővel az evangélium vallására is térni.
- Ezek közül az érvek, „fedezetések” közül az át-térők és reverzálist adók ajakán napjainkban is meg-csendül csaknem mindenik.

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület folyó évi november 24-én tartotta meg rendes évi közgyűlését dr. Thury Kálmán főgondnok és Sulyok István püspök elnöklése alatt. Ezen a napon érkezett meg a kerületnek állami elismerése is. A törvény nagyváradi püspökség címen erősítette meg a kerületet és elrendelte a püspökválasztást.

Magyarországon — különösen a lutheránus egyházaknál — szerte az országban megalakultak az iskolás gyermekek között az úgynevezett „kisgyűlekezetek” a rendes nagygyűlekezetek mintájára. Célja: hogy belőle a kisgyermekek játszó növekedjenek bele az egyházba. A kisgyűlekezetek kicsinyített formában meg-ismerik a nagygyűlekezet életét.

Egy ilyen, az 1937-ben megalakult vései elemi iskola „kisgyülekezet” tevékenységéről számolunk be olvasóinknak. Tagjainak száma jelenleg 38. Szervezete olyan, mint a nagygyülekezeté. Van tehát a kisgyülekezetnek is gondnoka, aki gondot visel a kisgyülekezet vagyonáról, a pénztári naplót gondosan vezeti, a bevételeket és kiadásokat feljegyzi. Van a kisgyülekezetnek jegyzője is, aki a gyűlésekről jegyzőkönyvet készít. Van dékánja is, aki a gyermekistenületeken, reggeli könyörgéseken az egyházi szerepét tölti be. A presbitériumot a fiúgyermekek kicsiny száma miatt megalakítani nem lehetett.

Van ezenkívül a vései gyülekezetben ú. n. „Segítő Egyesület” is, melynek elnöke a hatodik osztályos tanár, kák közül kerül ki. Ezenkívül van pénztárosa, jegyzője, vannak diakonissák stb. A Segítő Egyesület tagjai különösképpen is figyelik, hogy a szegényebb gyermekeknek milyen tanszerekre, ceruzára, palavesszőre, táblára vagy egyéb kisebb értékű tárgyra volna szüksége és azokat részükre megvásárolják. A Segítő Egyesület egyébként a négyelet szerepét tölti be kicsinyben.

Az elmúlt 1938—39. tanévben a kisgyülekezet bevétele 459,31 P (13.779 lei) volt. Az előző esztendő bevétele kb. százszorososa.

Honnan került elő ez az aránylag sok pénz? Az egyik főbevétel forrása a kisgyülekezet templomi perselye, melyet 1938 nov. 13-án helyeztél el a templom bejáratánál. Vannak ezenkívül kis házi perselyek is időnként a kisgyülekezet egy-két tájánál felváltva. A szórványba is kértek kisgyülekezet perselyt. Háromnegyed év leforgása alatt perselypénzből majdnem 100 P gyűlt össze. Jelentős tételek teszik ki a magánosok, egyesületek, községek részéről kapott adományok is. A megalakuláskor adományokból indult el a kisgyülekezet munkája. Az adományok között ott szerepelnek hosszú sorban a kisgyülekezeti tagok vásári pénzből félretett 10—20 fillérel is. Gubacsgyűjtés, csontgyűjtés stb. szintén növelte valamivel a kisgyülekezet bevételeit.

Mire fordította a kisgyülekezet a pénzt? Nehéz volna egyenként mind elsorolni. Az elmúlt tanévben pl. csináltait 57 P értékben a nyári Napközi Otthon (óvoda) részére kicsi háttas templomi padokat és kis asztalokat. — Két nemzeti zászlót vett a tavaszi bevonulások alkalmával 33 P-ért. — 130 esetben segélyezett szegény gyermekeket iskolai tanszerekkel. — Karácsonyra ünnepélyt tartott stb. — A legnagyobb kiadások egyike volt a meséskönyvek beszerzése. Az elmúlt tanévben ugyanis a kisgyülekezet szerzett részint ajándékozás, részint vétel útján 145 kötet meséskönyvet és ezzel megalapította a kisgyülekezet könyvtárát. Benne a magyar mesetradíció majdnem minden egyes darabja megtalálható. Két könyvtárost is választott a nagy forgalom lebonyolítására. A meséskönyvtár egy évi forgalma közel 1300 volt. — A múlt tanévben vállalta el a kisgyülekezet a Napközi Otthon fenntartását is, amely kb. 120 P kiadást jelent a két nyári hónapban. Ettől kezdve az óvoda lesz a kisgyülekezet iskolája, amelynek fenntartásáról évről-évre gondoskodik.

A fenti adatok csak hideg számok, de azok mind-egyike mögött sok kis gyermek szerető szíve dobog. Egy év eredménye talán így számokban is meglepő, pedig a mögötte levő munka még sokkal nagyobb volt, mint amennyit ezek az adatok elárulnak. Sok picit kéz fátad-ságos munkája, sok kicsi gyermekszív szeretete, álma és boldogságtól csillogó szeme van ezek mögött a hideg számok mögött. Sok gyermeki kérés szónak kellett elhangozni és sok megértő felnőt szívnak kellett megnyitni, míg a fillérekből százások, az egy meséskönyvből száz, a sokszor merész gyermeki tervekből, álmokból valóság lett.

A jövő nyárra a Napközi Otthon kicsinyei számára szeretnének saját telket vásárolni és saját otthont építeni. Áldja meg az Isten őket ebben a tervükben is.

A magyarországi dunántúli református egyházkerület folyó évi november 11. és következő napjain tartotta meg rendes évi közgyűlését dr. Balogh Jenő

egyházkerületi főgondnok és Medgyaszay Vincze református püspök elnöke alatt.

A több pontból álló tárgysorozatból s illetve határozatokból, a többek között, a következőket kell kiemelnünk:

az egyházi étellel kapcsolatban a közgyűlés felhívta az egyházközségek öröklőit, hogy minden lelki és testi erejük megfeszülésevel hassanak oda, hogy a hitélet felfelé ivelő legyen. Az esperesek terjesszék ki figyelmüket az egyházlátogatások alkalmával az egyházunk kárára reverzalist-adók ellen indított fegyelmi eljárások eredményeire is;

határozatot hozott, hogy a lelkészképzés öt éves tanfolyamra emeltesse fel, azonban az ötödik évnél kiváltképpen gyakorlati irányúnak kell lennie;

az egyetemes Konventhez előterjesztést tesz, hogy a vallásani tankönyvek bírálatára ne tudományos teológusokat és nagyvárosi helyen élő egyéneket nevezzen ki, hanem olyan lekipásztorokat és tanítókat, akik a falusi gyermekek lelki világát kellőképp ismerik;

kimondta a közgyűlés a Konvent határozatával kapcsolatban, hogy a református intézményeinknek bálókát tartani, italmérést megengedni tilos. A tilalom megszegői ellen fegyelmi eljárás indítandó;

örömmel vette tudomásul a közgyűlés a veszprémi népfőiskola beindítását;

a lelkési továbbszűzés, a lekipásztorválasztás helyéről és a szavazás rendjéről alkotott konventi szabályrendelettervezetet magáévá tette;

elfogadta az új espereslátogatási szabályzatot és jegyzőkönyvi mintát.

Debreceni János: Idvességnek úta című, 1663-ban Debrecenben tartott grédikációjában 25 pontba szedi a legszokásosabb és legdivatosabb védekezését azoknak, akik szeretnek a bűnben gyönyörködni. Ez a prédikáció részlet aktuális ma is, mert a bűnös embernek bűnei és bűnben való állapotának magyarázatása ma is ugyanaz.

Miképpen szokta az újjá nem született ember, aki világnak fia, a bűnben magát gyönyörködtetvén, gonosz-ságát palástolni?

1. Nem tehetek róla, hogy vétkeztem, mert úgy hozta gyarló természetem. — Oktalan állatok azok, melyek csak a csupa természetnek indulatjából viselkednek, vitetnek hanyat-homlok mindenre (2. Pét. 3, 12.), holott azért tégedet okos lélekkel ruháztak fel Isten, kellenék azzal élned és jót cselekedned s a gonoszt pedig barom módjára nem követned.

2. Az igaz is elesik hétszer napjában. (Péld. 24, 16.) — 1. Nincsen ott napjában. 2. Elesik, de felkel az elesésből. Más elesni, más a bűnben heverni és feküdni, embernek magát abban gyönyörködtetni és szánt-szándékkal élni abban.

3. Lám a szentek is vétkeznek, nem csuda hát, ha én is vétkezem. — Ugyanis szintén azért félj a bűnbé-eséstől, mivel azok is, kiknél az Isten kegyelmének nagyobb mértékében volt, elestének.

4. Az Isten ne adta volna, hogy cselekedtem volna. Ádám is az Istenre vet. — De vajjon megmentegeté-e magát?

5. Az ördög cselekedte velem, mert magam nem cselekedtem volna.

6. Nem olyan fekete az ördög, mint írják.

7. Nem oly hev a pokol, amint hirdetik. — Meg tudná mondani a gazdag, ki a pokolba felemelvén szemeit, mikor volna a kínokban, kiálta Ábrahámnak, hogy mártsa a kisebbik ujját a vízbe, és hintse meg a nyelvét, mert győtrődik a lángban.

8. Egy ördögtől nem félek, kettő restel értem jönni.

9. Akárkié legyen a mennyország, csak én lakhatom a földön!

10. Nem jó a hosszú prédikáció, a hosszú pecsenyét a jó. — Jó leszen jövő évben a véghetetlen pokol.

11. Megegnék benne, ha minden kicsinyért elkárhoz-

nék az ember. — Úgy, de addig kicsinyíted, hogy a sok kicsiny összegyűl, annak utána megtekin gonoszságaidnak mértéke és annak súlya lenyom szinte az alsó pokolig.

12. *Hiszen nem lehetünk mindnyájan angyalokká.* — Nem ugyan, hogy emberi természeted angyallá változzék, de erkölcsödre nézve, ha angyali tisztaságban nem rendezel életedet, soha az angyali társaságban nem lészesz.

13. *Nem lehetek olyan, mint egy vén ember.* — Kétséges, ha leszel-e vagy sohasem.

14. *Immár beteges vagyok, vén vagyok: nem vétkezhetek.* — Hacsak azért nem vétkezel: a bűn hagyott hát tégedet el, nem te hagytad el a bűnt. Azért azt kellene mondanod: Ha módom volna is benne, ha ifjú volnék is, ha minden erőm és tehetségem meg volna is, mégsem vétkeztem az én Istenem ellen.

15. *Nem vétkeztem én, mert nem volt módom benne.* — Nem is az a virtus: nem vétkezni, mikor mód nincs benne. Józan lenni; mert nincs borod. Ébren lenni: mert nem alhatol. Hanem az volna a virtus, mikor módod volna benne s nem vétkeznél. Megrészesegethetnél, de nem cselekszed, mint Dániel a király udvarában.

16. *Ha mások megcselekszik, nekem is szabad.* — Nem a más embernek cselekedete a te életednek regulája, hanem Isten törvénye. Ehez kell szabnod és rendezned életedet és cselekedeted.

17. *Igy volt a szokás nálam eleitől fogva.* — Nem a szokás a te életednek regulája, hanem az igazság, az Istennek törvénye. A rossz szokással embernek magát menteni annyit tévesen, mint mikor a lopó azzal mentené magát: szokás volt nálam a lopás.

18. *Részeg voltam, úgy találtam vétkezni.* — Kétös büntetésre vagy hátrélt. Egyikre a részegségért, másikra a részegségből származó gonosz cselekedetért.

19. *Amire érkezem, lám megcselekszem.* — Többször érkezhetsz a gyakorlatossággal, de ugyan nem cselekszed.

20. *Szabad az enyimből azt művelnem, amit akarok.* — Nem tied az, hanem Istené és csak sáfárrá tett azon téged Isten.

21. *Örömet elmennék a templomba, de hosszan prédikálnak, elűnöm hallgatni.* — Lám a korcsomára s a lakodalomba nem tehenesz elmenni s ott egy egész hélig dorbézolni, részegeskedni, táncolni és hejhujálkodni.

22. *Elmennék örömet a prédikációra, el sem únnám hallgatni, de nem szeretem a tanítónak rossz magaviseletét.*

23. *Kénytelen vagyok sokszor véle, hogy vétkeztem, mert oly helyen és oly emberek közt vagyok, kik miatt szükségképpen kell vétkezniem.* — Hiába vetünk a helyre, mert gonosz elméd és indulataid visznek a vétekre. Lám József inkább tömlöcre vetette magát, hogy meg ne fertőzlőtte volna életét. Az angyalok az égben vétkeztek, Judás a Krisztus társaságában, de ugyan el-kárhoztak afelel. — El kellene távoztatnod az alkalmatlóságot, hogy köztük léteddel ne részesüljél másoknál vétkekben.

24. *Szegény legény nehezen idvezül.*

25. *Pokolnak is emberekkel kell betelni, nem okatlan állatokkal.* — Igaz, mert az okatlan állatok elmulnak, soha többé fel nem támadnak és az ítéleire nem mennek, de boldogtalanabb vagy te azoknál, mivel neked meg kell halnod, a földnek porából fel kell támadnod és az ítéletre kell menned, ahol az ítélő Bíró előtt igaznak nem találtatol.

A leningrádi vallásellenes múzeum épülete évente két centimétert süllyed. A múzeum azelőtt a Szent-Izsák székesegyház istentiszteleti hely volt.

A pápai evangélikus nőegylet elhatározta, hogy szeretetvendégségeit nem külföldi és külföldet gazdagító teával rendezi, hanem magyar teát, vagyis hársfateát szolgál fel vendégeinek.

A szombathelyi református templom felavatása folyó évi november 5-én volt. Eddig 2,400.000 Leinek megfelelő pengő-összeget építettek bele a templomba, vagyis figyelembe véve a gyülekezet létszámát, egy lélekre 3000 Lei esett.

A szegedi református egyházközség a következő fegyelmi ítéleteket tette közzé. *A vegyesházasságok körüli eljárásról kiadott konventi utasítás szerint közhírré tesszük, hogy egyházközségünk fegyelmi bírósága április hó 16-án tartott ülésében az alábbi ítéleteket hozta: Marton Jenő János szövetkezeti üzletvezetőt, Somogyitelep 98. szám alatti lakost, minthogy vegyesházasságra úgy lépett, hogy születendő gyermekeit más egyháznak adta el 3 évre, Palotás Lajos államrendőrt, volt Szeged-Alsóközponti, jelenleg kassai lakost ugyanilyen vétke miatt 2 évre az úrasztalától eltiltotta. Petőházi Sándor rendőrfelügyelő-helyettes, Szeged-Röszke-i lakost, minthogy Palotás Lajos házasságkötésénél közreműködött, feddésre ítélte. Az egyházunkban megújult fegyelmezés figyelmeztessen mindenkit az Ige: „Légy hív mindhalálig.“ (Jel. 2: 10. v.)*

Magyarországon a Felvidék visszacsatolása emlékére ezentúl hivatalos alkalmakkor a Himnusz mellett a Rákóczi induló egy részét is játszani kell. A Rákóczi-indulónál jobban talán egy zenemű sem fejezi ki a magyar temperamentumot. Éppen ezért lett olyan népszerű ez a zenedarab több, mint száz év előtt. Magának az indulónak a szerzőjét és keletkezését még mai napig sem sikerült feltétlen bizonyossággal megállapítani. Legvalószínűbb, hogy Bihari János, a múlt század elejének ez a zseniális cigányprimása és több hatásos és értékes verbunkos-stílusú zenemű szerzője állította össze ezt az indulót részben Rákóczi korabeli s a hagyományban még élő motívumokból, amelyek kétségtelenül kimutathatók a zeneműben. A tény, hogy a múlt század második évtizedében Bihari és zenekara sokszor játszotta a Rákóczi-indulót, amelyet az ő előadása nyomán jegyzett fel Scholl Miklós, az Eszterházy-czred karnestere, akinek több zeneíró tulajdonította a szerzőséget. Más zenei kutatók viszont Ruzitska Ignácot, Ruzitska Józsefet, továbbá Reznitschek Józsefet tették meg a Rákóczi-induló szerzőjének.

Erkel Ferenc magától Biharitól hallotta ezt a magyar muzsikát s nagy leleménnyel és ötletességgel megírta, szellemes ellenpontozatu feldolgozásában a hangversenytermek egyik ragyogó számává tette. Liszt Ferencnek ajánlotta ezt a művét, aki nemcsak mindenütt játszotta a Rákóczi-indulót, hanem maga is feldolgozta XV. rapszódijában.

A legelterjedtebb feldolgozás kétségtelenül Berlioz Hektoré, a múlt század nagy zenei újitójáé, aki magyarországi utazása alkalmával hallotta a Rákóczi-indulót. Az induló zenéje megragadta képzeletét és zenekari áhitatra ihlette a nagy muzsikust. Manapság jóformán minden zenekar az ő feldolgozásában játssza e művet.

Hitler: „Az én harcom“ című könyve tizenegy nyelven, eddig 5,400.000 példányban fogyott el.

A magyarországi őrszentmiklósi ref. Szeretetház, mely özvegy lelkésznék otthonnál szolgál, ezidőszent megfogytakozott lét-számával (halálozás, elköltözés miatt) új tagok befogadására szeretettel készen áll. A gyönyörű 5 holdas parkban épült csendes, kényelmes kastélyban az odavágyó lelkésznék otthonra talál. Havi ellátási díj 40 P. (kb. 1200 lei). Kis

gyermekkel bíró özvegyek az ugyanott levő árvaházban helyezhetik el csekély díjfizetéssel elemi iskolás, avagy kisebb gyermekeiket.

Egymás terhét hordozzátok. A Jugoszláv Királysági Református Keresztény Egyház országos közgyűléséhez Magyarai Kossa Tibor egyh. gondnok az egységes egyházi adózás bevezetésére, az alábbi javaslatot nyújtotta be.

A keleti egyházmegye 1939. évi szeptember hó 9-én, Pancsován megtartott közgyűlésén elmondott megnyitó-beszédemmel kapcsolatban, a közgyűlés megbízásából a gyülekezeti teherviselés egységesítésére vonatkozólag az Országos Tanács és Közgyűlés elé az alábbi javaslatot terjesztem elő:

Amint megnyitó beszédemben is kifejezésre juttattam, tudom, hogy javaslatom mélyreható változást idéz elő országos egyházunk életében, de meg vagyok győződve arról, hogy a javaslat elfogadása és megvalósztatása áldásos, szereteiben és szolgálatban gazdagabb élet kezdetét fogja jelenteni. Az „egymás terhét hordozzátok” parancsát kell megvalósítanunk, mert megtartásunk függ ettől. Javaslatom részletes kidolgozását, hiányainak pótlását s megvalósításának sürgősségét rendelje el, illetve mondja ki a közgyűlés.

1. Országos egyházunk gyülekezeteinek anyagi ügyeit egy központi szerv intézné.

2. Megállapítandó minden egyházközség belhivatalnokainak (rendes, helyettes, segédlelkész, lévita, kántor tanító) s más alkalmazottjainak (pl. harangozó, temetőszász stb.) egységes s tisztességes megélhetést biztosító fizetése.

3. Megállapítandó országos egyházunk minimálisra csökkentett szervezeti apparátusának technikai szükséglete.

4. Megállapítandó országos egyházunk lelkesítőzvegyeinek és úrváinak, iskola és szeretetintézményeinek szükséglete, illetve támogatásának mértéke.

E feltételek összege mutatja országos egyházunk és gyülekezeteinek szükségletét. Ennek az összegnek a fedezésére szolgálja:

1. Országos egyházunk hasznosuló ingatlanainak, alapítványainak jövedelme.

2. Az egyes egyházközségek hasznosuló ingatlanainak jövedelme.

3. Az államsegély.

4. A további hiányzó összeg fedezetül szolgálja az egyes egyházközségekben az egyházközség tagjaira, vagyoni állapotuk és kereseti lehetőségük szerint, egységes, azonos % arányában kirótt és az egyházfegyelem minden eszközének igénybevételével be is szedett egyházi adó.

Az egységes teherviselés által megszűnnének azok a visszaszállások, hogy az anyagiakban gazdag, szükségleteinek megfelelő ingatlannal rendelkező egyházközségek mellett, melyeknek tagjai 7—10 százalékos teherviseléssel járulnak hozzá egyházuk fenntartásához, ott álljanak roskadozva a kevés ingatlannal, vagy ingatlannal egyáltalán nem rendelkező egyházközségek, csatolt gyülekezetek, szórványok mellett, melyek önmagukat nem tudják fenntartani, dacára annak, hogy 25—30—50—64—76 százalékgig vesznek részt a teherviselésben.

Bár javaslatom magában foglalja a belhivatalnokok egységes fizetésének kérdése megoldását is, tendenciája azonban túlhaladja azt a problémát, mert a gyülekezetek tagjai teherviselésének egységesítésére irányul, mely nélkül az előbbi kérdés sem oldható meg közmegegyezésre.

Az egységes teherviselés a legerőteljesebb kifejezője annak a felelősségnek, melyet éppen a mi református egyházunk tagjai kell, hogy érezzenek egymás iránt, kifejezője annak a szolgálatnak, mellyel mi, református keresztyének egymásnak szolgálni tartozunk, kifejezője annak a lelki egységnek, melyre a mi Urunk, a Jézus Krisztus hívott el bennünket, Akinek Szentlelke munkálkodik bennünk, hogy minden cselekedetünket az Isten dicsőségére végezhessük el.

A nagymarosi gyülekezet nemrég újította meg templomát. Alighogy készen lett a kicsi templom, a gyülekezet tagjainak áldozatkészsége lehetővé tette egy új 240 kg-os harang beszerzését is.

A budapesti kelenföldi református nőegylet háziipari üzletet nyitott. Célja: színmagyar falusi asszonyok házi szőttesei terjesztésével a háziipar pártolása, múzeumi értékű népművészeti mintákkal rendelkező előnyemő beállítás. Művészi úrasztalterítők tervezése és kivitelezése, szőttés és varrottas kézimunkák, függönyök, ágysterítők stb. vállalása. Magyaros ruhamodellek. — Raktáron tartanak mindenféle kézimunkákhoz való anyagot is.

Az Egyesült Államok Református Egyházainak Arab Missziója most ünnepelte ötven éves fennállását. Midőn a nyolcvanas években a mohamedán misszió iránti lelkesedés hulláma átvonult a világ protestáns egyházaiban, a szikra tüzet fogott a new-brunswicki kollégium három fiatal diákjának szívében is. Meglehetősen nehézségek után sikerült nekik először egy szabad missziói munkát létrehozniuk, amelyet aztán 1894-ben átvett a hivatalos egyház.

A hatalmas arab félsziget keleti partvidékén, Maskat körül öt missziói állomást alapítottak, ahonnan évről-évre mindjobban kiterjedő orvosi missziót, Bibliás és iratterjesztést végeztek. Jelenleg három kórházzal és tíz poliklinikával rendelkeznek. A megkeresztelték száma csekély: mindössze negyven lélek. Ennyi huszonöt misszionárius (és tizenkét misszionárius-feleség) munkájának gyümölcse. E misszionáriusok közül legismertebb a híres missziói professzor: Zwenner Sásuel, aki 1890—1930. években működött egyfolytában, aki ma is fáradhatatlanul küzd a mohamedán misszió iránti felelősség felbresztéséért, különösen az angolszász világban. 1918 óta a missziói orvosok Ibn Szaid hidzsazi király támogatásával rendszeres missziói utakat tehetnek egész Ríázig, Arabia belsejébe, olyan területeken, ahol előttük nem járt fehér ember. A missziói orvosok közt dr. Harrison végezte az úttörés nehéz munkáját. 1924-ben a misszió egyesült az Egyesült Presbiteriánusok mezopotámiai missziójával, amelyek Irak legfontosabb városaiban létesített missziói állomásokat.

A debreceni református Kollégium négyszázéves fennállása alkalmából az állam, az egyházkerület, a debreceni református egyház és Debrecen városa egymillióhatszáz ezer pengőt (kb. 48 millió lei) szavazott meg 10 évre elosztva egyházi intézmények és alkotások, a kollégiumi könyvtár, a teológus internátus és a gimnázium céljaira. Ez alkotások közül a már elkészült diakonisszaszékházra 361.000 pengő jutott, a már tető alatt levő egyetemi templomra 508.000 pengő. Az évenként kiutalt összegek 1941 közepéig az egyetemi templomra vannak lekötve. A teológiai internátusra az 1941—42. években 177.000 pengő, a gimnáziumi internátusra az 1942—44. években 221.000 pengő jutna és végül a Református Múzeumra 1945—46-ban kerülne a sor 265.000 pengő költséggel. Az egyházkerülethez azonban kölcsönajánlat érkezett, melynek segítségével a hátralevő alkotások előbb is megvalósulhatnak.

Szerkesztésért felel: DR. TAVASZY SÁNDOR.

Nyomatott a „Grafica” könyvnyomdában, Cluj.

